

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות-בנות שלו

תמצית דוח כספי

ליום 30.9.2003

(בלתי מבוקר)

עמוד

תוכן העניינים :

1	1. דוח הדירקטוריון
27	2. סקירת הנהלה
34	3. דוח סקירת רואי החשבון המבקרים
35	4. תמצית דוחות כספיים

30 בנובמבר 2003

ההתפתחויות במשק^(*)

ברביע השלישי של השנה התרחב התוצר המקומי הגולמי בשיעור שנתי של כ-2.7% בהשוואה לרביע השני. בתשעת החודשים הראשונים של 2003 התייצבה הפעילות הכלכלית בישראל ברמה נמוכה לאחר צמצום בולט בשנים 2001-2002 והתוצר המקומי הגולמי התרחב בכ-0.9% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. זוהי תוצאה של גידול בחלק מהענפים שתוצרתם מיועדת ליצוא ובענפי המסחר הסיטונאי. מראשית השנה, הכנסות המדינה ממיסים הצטמצמו תוך חריגה ניכרת של הגירעון התקציבי מהיעד המופיע בחוק התקציב (3% תוצר). על רקע זה, החליטה הממשלה על "תוכנית להבראת כלכלת ישראל" הכוללת שורה של רפורמות לעידוד הצמיחה והתאמות בתקציב (פירוט בהמשך). השקל התחזק מול הדולר בעיקר ברביע השני של השנה, בעקבות צמצום אי-הוודאות בתחום הגיאופוליטי וציפיות לשיפור במצב הכלכלי. מדד המחירים לצרכן, המושפע מהתחזקות השקל מול הדולר, ירד בחודשים ינואר-ספטמבר ב-1.5% (עליה ברביע הראשון וירידה ברביעים השני והשלישי) ולצד ירידה בציפיות לאינפלציה, אפשרו הורדה משמעותית של הריבית השקלית הנומינלית על ידי בנק ישראל. בשוק ההון נרשמו עליות חדות בשערי המניות, בעיקר במחצית הראשונה של השנה, בעקבות סיום המלחמה בעיראק (ללא השפעה שלילית על ישראל) ולאחר אישור התוכנית הכלכלית בממשלה ובכנסת. צמצום אי הוודאות במישור הגיאופוליטי והכלכלי, תרם לעליית מחירי אגרות החוב במטבע ישראלי, הן הלא-צמודות והן צמודות המדד, בפרט לטווח ארוך, תוך ירידה ניכרת בתשואותיהן לפדיון. ברביע השלישי של השנה, על רקע המשך הירידה בסביבת האינפלציה והורדת ריבית בנק ישראל, נמשכה מגמה זו אם כי בקצב מתון יותר.

צמיחה ופעילות ענפי המשק

רמת הפעילות של הסקטור העסקי התייצבה במהלך תקופת הדוח כאשר התרחבות בפעילות נרשמת רק במספר קטן של ענפים. תוצר הסקטור העסקי התרחב ברביע השלישי של השנה בכ-2.0%, במונחים שנתיים, בהשוואה לרביע השני של השנה. בתשעת החודשים הראשונים של השנה גדל התוצר העסקי בכאחוז בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. הייצור התעשייתי הצטמצם באותה תקופה בשיעור קל ואילו הפדיון בענפי המסחר שמר על יציבות. סקר החברות של בנק ישראל מלמד על עלייה מתונה בפעילות במשק ברביע השלישי בפרט בענפי התעשייה, מסחר, מלונאות ותחבורה אווירית. לעומת זאת, נמשכה הירידה בפעילות ענף הבנייה וענפי השירותים העסקיים כאשר בענף התקשורת נרשם קיפאון בפעילות.

ברביע השלישי של השנה, נמשכה העלייה במספר התיירים אשר הגיעו לישראל בדרך האוויר בהמשך להתרחבותה ברביע השני של השנה. בסיכום תשעת החודשים הראשונים של השנה עלה מספר התיירים אשר הגיעו לישראל בדרך האוויר בכ-19% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

תקציב הממשלה

בתשעת החודשים הראשונים של השנה הסתכם הגירעון בתקציב הממשלה (ללא מתן אשראי נטו) בכ-20.1 מיליארד ש"ח, בהשוואה לגירעון מתוכנן של 15.2 מיליארד ש"ח לשנת 2003 כולה. זוהי תוצאה של גירעון הן בתקציב המקומי (כ-19.3 מיליארד ש"ח) והן בפעילות הממשלה בחו"ל (0.8 מיליארד ש"ח). הגירעון הגדול בתקציב המקומי, אשר מומן ברובו המכריע על ידי גיוס הלוואות בשוק ההון המקומי, נבע מירידה ריאלית של כ-5% בהכנסות ממיסים בחודשים ינואר-ספטמבר בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. זאת כתוצאה משחיקת השכר במשק וגידול בהחזרי המס. במהלך הרביע השלישי ניכר שיפור מסוים בגביית מיסים לאחר מגמת ירידה בולטת בראשית השנה.

הירידה החדה בהכנסות ממיסים והגירעון הגדול בתקציב, עמדו ברקע הצגת "התוכנית להבראת כלכלת ישראל" אשר אושרה בממשלה ובכנסת (פירוט בהמשך). אישור התוכנית, היווה גורם מרכזי שאיפשר לממשלה לחזור ולגייס הון בחו"ל. במסגרת זו,

^(*) מקורות הנתונים: פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בנק ישראל, משרד האוצר והבורסה לניירות ערך.

דוח הדירקטוריון

גויסו במהלך חודש יוני כ-750 מיליון דולר בהנפקה עצמית של הממשלה ובחודש ספטמבר גויסו כ-1.6 מיליארד דולר, בערבות ממשלת ארה"ב.

שער החליפין ומאזן התשלומים

בתשעת החודשים הראשונים של השנה התחזק השקל הן כנגד הדולר והן כנגד סל המטבעות. שערן של השקל יוסף במשך התקופה בשיעור נומינלי של כ-6.2% כלפי הדולר וכלפי סל המטבעות הסתכם הייסוף בשיעור מתון יותר של כ-3.0% על רקע היחלשותו של הדולר מול המטבעות המרכיבים את הסל. התחזקותו של השקל, אשר החלה ברביע הראשון ונמשכה ביתר שאת במהלך הרביע השני של השנה נעצרה, ובמהלך הרביע השלישי של השנה פוחת השקל בכ-3.0% כלפי הדולר. הגורמים אשר פעלו להתחזקות השקל כללו את אישור התוכנית הכלכלית על ידי הממשלה וסיומה המהיר של המלחמה בעירק ובעקבות כך הירידה בסיכון של המשק. האירועים הביטחוניים ברביע השלישי של השנה תרמו להיחלשותו של השקל.

המעבר מפיחות בשערן של השקל בשנת 2002 לייסוף השנה, הושפע בחלקו מגידול בתנועות ההון לישראל, בעיקר במחצית הראשונה של השנה. בחינת תנועות ההון נטו במט"ח, במגזר הפרטי הלא-בנקאי, מצביעה על עודף של כ-300 מיליון דולר בהשקעות תושבי חוץ בישראל בניכוי ההשקעות של תושבי ישראל בחו"ל בחודשים ינואר-ספטמבר 2003. זאת לעומת גירעון של כ-2.2 מיליארד דולר בשנת 2002 כולה.

לצד הגידול בתנועות ההון לארץ, נרשם שיפור בגירעון המסחרי של ישראל, התומך בהתחזקות השקל. בחודשים ינואר-ספטמבר הסתכם יצוא הסחורות בכ-20.2 מיליארד דולר, יבוא הסחורות בכ-24.6 מיליארד דולר והגירעון המסחרי בכ-4.4 מיליארד דולר. יצוא הסחורות התרחב בכ-7%, ואילו היבוא בכ-4%. כל זאת, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. כתוצאה מכך, הצטמצם הגירעון המסחרי בכ-8%. הגידול ביצוא הסחורות נבע מעלייה בכל קבוצות הסחורות העיקריות: תעשייתי, יהלומים וחקלאי. תרמו לכך השיפור ברווחיות היצוא וראשיתה של התאוששות כלכלית בעולם. העלייה ביבוא הסחורות נבעה מגידול דולרי ביבוא מוצרי אנרגיה (משום עליית מחיריהם בעולם) ומיבוא יהלומים לצד התאוששות ביבוא חומרי גלם העשויה להצביע על שיפור בפעילות הכלכלית.

במהלך המחצית הראשונה של השנה (הנתונים האחרונים הידועים) עבר החשבון השוטף במאזן התשלומים מגירעון לעודף. השיפור בהיקף של כ-1.3 מיליארד דולר נבע כולו מצמצום בעודף היבוא של ישראל.

אינפלציה ומדיניות מוניטרית

מדד המחירים לצרכן ירד בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-1.5% (עליה ברביע הראשון וירידה ברביעים השני והשלישי). הירידה במדד הושפעה במידה רבה מהתחזקות השקל אשר השפיעה בעיקר על סעיף הדיור, אשר ירד ב-5.2%. לעומת זאת, המדד ללא דיור ירד רק ב-0.4%.

ב-12 החודשים האחרונים (ספטמבר 2002 - ספטמבר 2003) נרשמה במדד ירידה חדה של 1.9%. לעומת זאת, ציפיות האינפלציה לטווח של 12 חודשים קדימה, על פי אומדן בנק ישראל, הגיעו בתקופת הדוח לכ-2.2%, בממוצע, בהשוואה ליעד האינפלציה של 1%-3% לשנת 2003.

על רקע יציבות המחירים היחסית אשר תוארה לעיל, נמשכה הירידה בריבית הנומינלית במשק: הריבית אשר עמדה בחודש דצמבר 2002 על 9.1% הורדה והגיעה בחודש ספטמבר ל-6.5%. בתוכנית המוניטרית לחודשים אוקטובר, נובמבר ודצמבר נמשכה הורדת הריבית עד ל-5.2%. הריבית הריאלית ירדה ברביע השלישי בהשוואה למחצית הראשונה של השנה והסתכמה בכ-5.3%. ריבית זאת גבוהה בהשוואה בינלאומית ומאפיינת מדיניות מוניטרית מרסנת.

זוח הדיסקטוריון

הסיבה המרכזית להורדות הריבית הייתה ירידת הצפיות לאינפלציה וקצב האינפלציה בפועל, והאפשרות להשגת יעד האינפלציה (1%-3%) בשיעור ריבית נמוך יותר. זאת, בעקבות ייסוף השקל והירידה בריביות לטווח ארוך.

האשראי והנכסים הכספיים שבידי הציבור

האשראי הבנקאי לציבור בכלל המערכת הבנקאית (הנתונים מבוססים על ממוצעים חודשיים של כלל המערכת הבנקאית, כולל בנקים למשכנתאות) הצטמצם במהלך תשעת החודשים הראשונים של השנה בכ-0.9%, במונחים ריאליים. הסברים מרכזיים לתופעה זאת היו הפעילות הכלכלית הממותנת במשק, הפועלת לצמצום הביקוש לאשראי, הייסוף הריאלי בשערו של השקל לעומת הדולר, והחמרת התנאים להעמדת אשראי לאור רמת סיכון גבוהה בסוגי עסקאות מסוימים. בחינת האשראי במערכת לפי מגזרי הצמדה מצביעה על ירידה ריאלית באשראי הצמוד למדד והאשראי במט"ח לעומת התרחבות באשראי השקלי הלא-צמוד.

שווי תיק הנכסים הכספיים שבידי הציבור עלה במהלך החודשים ינואר-ספטמבר 2003 בכ-8.5%. גידול זה נבע ברובו מעליית השווי של נכסים סחירים כמו מניות ואגרות חוב, בעקבות עליית מחיריהם בבורסה. לפיכך, מרכיב המניות בתיק הנכסים שבידי הציבור עלה מכ-15.4% בסוף 2002 לכ-18.5% בסוף ספטמבר 2003. באותה עת, ירד משקלם של הרכיבים הצמודים למדד ומט"ח ונשמר משקלו של הרכיב הלא צמוד בתיק.

שוק ההון

בשלושת הרביעים הראשונים של השנה התאפיין שוק המניות בהתפתחות לא אחידה: ברביע הראשון נרשמו עליות שערים קלות, ברביע השני נרשמה מגמה של עליות שערים חדות על רקע הציפיות (אשר התממשו) לאישור התוכנית הכלכלית להבראת המשק והשלכות הניצחון האמריקאי במלחמה עם עירק. ברביע השלישי ירדו שערי המניות, בעיקר בשל החרפת המצב הביטחוני בארץ. מחזור המסחר היומי הממוצע במניות בבורסה גדל מכ-219 מיליון ש"ח בשנת 2002 לכ-282 מיליון ש"ח בחודשים ינואר-ספטמבר 2003.

מדד המניות וניירות ערך להמרה עלה בתשעת החודשים הראשונים של 2003 בכ-31.4%, במונחים נומינליים, ואילו מדד ת"א 100 רשם עליה של 30.0%. עליות השערים נרשמו בכל ענפי המסחר המרכזיים ומביניהם בלטו מניות החשמל והאלקטרוניקה (46.5%).

היקף הפעילות בשוק אגרות החוב (מחזור המסחר היומי הממוצע בבורסה) בתשעת החודשים הראשונים של השנה דמה לזה של שנת 2002 והסתכם בכ-656 מיליון ש"ח.

שערי אגרות החוב הלא צמודות, עלו בכל שלושת הרביעים הראשונים של השנה ובמצטבר בשיעור חד. זאת על רקע הירידה בציפיות לאינפלציה ובאי-הוודאות אשר הייתה גלומה בתשואותיהן ככל שגברו הצפיות לשיפור המצב הגיאופוליטי והכלכלי. מדד האג"ח הלא-צמודות עלה בכ-15.3% ואילו מדד האג"ח בריבית קבועה ("שחרי") עלה בכ-17.9%. כך, לדוגמא, התשואה הנומינלית לפדיון של אג"ח שחר ל-9-10 שנים אשר הגיעה בחודש פברואר ל-11.7% ירדה בספטמבר לכ-8.3% ובאוקטובר לכ-7.8%.

שעריהן של אגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד עלו בשיעור מתון יותר של כ-8.9% בחודשים ינואר-ספטמבר 2003, כאשר עליות השערים גוברות ככל שעולה הטווח לפדיון. אגרות החוב לטווח של 10-15 שנים בלטו בעליות שערים חדות של 14.3%, ברובן ברביע השני של השנה. הערכות כי מימוש התוכנית הכלכלית להבראת המשק וקבלת הערבויות מממשלת ארה"ב, יביאו לצמצום הגירעון התקציבי ולהפחתת גיוס ההון בשוק ההון המקומי, היו גורמים מרכזיים שפעלו לירידה בתשואות לפדיון.

אגרות החוב הנסחרות וצמודות המט"ח נסחרו בתקופת הדוח תוך ירידות שערים כתוצאה מהתחזקותו של השקל ביחס לדולר. שעריהן של אגרות החוב הללו ירדו בכ-4.8%. ברביע השלישי של השנה, על רקע הפיחות בשערו של השקל, עלו שערי האגרות הללו בכ-2.8%.

דוח הדירקטוריון

התוכנית להבראת כלכלת ישראל

בחודש מאי 2003 אושרה בכנסת, הצעת חוק התוכנית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004), התשס"ג-2003. זאת במסגרת התוכנית להבראת כלכלת ישראל אשר אושרה בממשלה. התוכנית כוללת רפורמות לעידוד הצמיחה הכלכלית במשק. בין השאר, נכללים צעדים לצמצום בהוצאות הממשלה, התייעלות מבנית ארוכת טווח של המגזר הציבורי, הכוללת ייעול מערכת השכר ורפורמה בקרנות הפנסיה הותיקות. בתוכנית הצעות להפרטה ורפורמה בשוק ההון, הגברת ההשקעות בתשתית, רפורמות בשוק העבודה ובענפי משק שונים, הקדמת הרפורמה ושינויים במערכת המס. כן מוצעים שינויים בהרכב התקציב ושינויים מבניים נוספים.

דירוג האשראי

חברת דירוג האשראי Moody's פרסמה בחודש מרס 2003 את הדוח השנתי שלה על המשק הישראלי בו היא מודיעה שדירוג האשראי של ישראל נותר ללא שינוי ברמה A2 ושהתחזית היא יציבה (Stable Outlook). חברת דירוג האשראי Standard & Poor's הודיעה בחודש נובמבר 2003 כי היא מאשרת את דירוג האשראי של ישראל במס"ח (A-) ואת דירוג האשראי במטבע מקומי (A+). תחזית הדירוג נותרה "שלילית".

הבנק דורג בחודש אפריל 2003 על ידי חברת הדירוג הבינלאומית Fitch בדירוג BBB+ בדרוג זהה דירגה חברת Standard & Poor's בחודש ספטמבר 2002. חברת הדירוג Moody's דירגה את הבנק בדרוג A2 באוגוסט 2000.

בחודש פברואר 2003, הודיעה חברת דירוג האשראי "מעלות", שותפה אסטרטגית של S&P, על הורדת דירוג האשראי של הבנק מ-AAA ל-AA+.

בחודש אפריל 2003 הודיעה חברת Fitch על הורדת דירוג האשראי של מספר בנקים בישראל. דירוגו של הבנק הורד מ-(A-) ל-(BBB+). תחזית הדירוג עודכנה מ"שלילית" ל"יציבה". הורדת הדירוג הוסברה בהרעת איכות הנכסים ורמת הון נמוכה בהשוואה בינלאומית (אם כי עומדת ברמה המקומית).

להלן הנתונים על שינויים במדד המחירים לצרכן ובשערי החליפין:

לשלושה חודשים		לתשעה חודשים			
שנסתיימו		שנסתיימו			
ביום 30 בספטמבר		ביום 30 בספטמבר		לשנת	
2003	2002	2003	2002	2002	2002
(באחוזים)					
שיעור עליית (ירידת) מדד המחירים ה"ידוע"	(1.08)	1.59	(1.28)	6.49	6.69
שיעור עליית (ירידת) מדד המחירים "בגין"	(0.99)	0.65	(1.48)	6.99	6.50
פער	(0.09)	0.94	0.20	(0.50)	0.19
שיעור עליית (ירידת) שער הדולר של ארה"ב-					
נומינלי:	2.99	2.14	(6.25)	10.30	7.27
ריאלי:	4.02	1.48	(4.84)	3.10	0.73
שיעור עליית (ירידת) שער סל המטבעות -					
נומינלי:	4.17	1.98	(3.01)	14.08	13.02
ריאלי:	5.21	1.32	(1.56)	6.63	6.12
שיעור עליית שער האירו -					
נומינלי:	5.23	1.39	4.34	22.83	27.18
ריאלי:	6.28	0.73	5.90	14.81	19.42

הצעת חוק הבנקאות (רישוי)(תיקון מס' 13), התשס"ג-2003

הצעת החוק הנ"ל פורסמה מטעם הממשלה ב-14 ביולי 2003. ההצעה כוללת תיקונים שמטרתם להתאים את סביבת ההסדרה, הפיקוח והבקרה על התאגידים הבנקאיים ועל המחזיקים אמצעי שליטה בהם, למצב בו אין גרעין שליטה מזוהה בעל היתר שליטה מנגיד בנק ישראל ותיקונים שמטרתם להרחיב את הפיקוח והבקרה על כל התאגידים הבנקאיים.

בין היתר, מוצע להגביל החזקות תאגיד בנקאי בתאגיד בנקאי אחר באופן שתאגיד בנקאי לא יהיה רשאי להחזיק בתאגיד בנקאי אחר אלא אם כן מתקיים אחד מאלה: התאגיד הבנקאי מחזיק 1% (או פחות) מאמצעי השליטה בתאגיד הבנקאי האחר או, אם התאגיד הבנקאי שולט לבדו ומחזיק לבדו, יותר ממחצית מאמצעי השליטה בתאגיד הבנקאי האחר, על פי היתר כחוק;

מוצע להחמיר את מגבלות ההחזקה של משקיעים מוסדיים קשורים לתאגיד בנקאי, באמצעי שליטה בתאגיד בנקאי אחר;

מוצע לאסור על כל אדם החזקת יותר מחמישה אחוזים (במקום עשרה אחוזים היום) מאמצעי שליטה בתאגיד בנקאי, ללא היתר הנגיד; כמו כן מוצע כי הגבלה זו תחול גם על החזקת אמצעי שליטה בתאגיד בנקאי כערובה לחיוב, למעט החזקות זניחות;

מוצע לאסור על בעל מניות המחזיק יותר מאחוז אחד מאמצעי השליטה בתאגיד בנקאי שאינו נשלט בידי מי שקיבל היתר שליטה, וכן על מי שיש לו, לבן זוגו או לנושא משרה בתאגיד הנשלט בידי אחד מהם זיקה לבעל מניות המחזיק יותר מאחוז אחד מאמצעי השליטה בתאגיד בנקאי כאמור, לכהן כדירקטור בתאגיד, אלא בהיתר המפקח שינתן בנסיבות מסוימות כמפורט בסעיף;

לנגיד יינתנו סמכויות לבטל היתר להחזקת אמצעי שליטה בתאגיד בנקאי ויורחבו סמכויותיו לפעול כלפי מי שפעל ללא היתר כנדרש;

מוצע לקבוע מנגנון למינוי דירקטורים על ידי ועדה, במקרה בו פחת מספר הדירקטורים מהמספר שקבע המפקח לאותו תאגיד בנקאי, והאסיפה הכללית לא פעלה כנדרש להשלמת מספר הדירקטורים, או אם סבר המפקח שאין להמתין למינוי הדירקטורים באסיפה הכללית;

מוצע להרחיב את חובת הדיווח על החזקת אמצעי שליטה;

כמו כן, מוצעים מספר תיקונים לפקודת הבנקאות, 1941, שהעיקריים בהם הינם: מוצע להרחיב את סמכויות המפקח ולאפשר לו להעביר מתפקידו דירקטור, מנהל עסקים או בעל זכות חתימה, בנוסף לסמכות הקיימת היום בדבר התליית או הגבלת סמכותם של הנ"ל;

כהונת אדם כנושא משרה בתאגיד בנקאי, או כמבקר פנים, תותנה בהסכמת המפקח או בהחלטתו שלא להתנגד למינוי; לגבי תאגיד בנקאי הנשלט בידי מי שקיבל היתר שליטה, הסמכות תוגבל ביחס לכהונת הדירקטורים, המנכ"ל ומבקר הפנים;

הסכמת המפקח תידרש גם לעניין כהונת דירקטור כיו"ר הדירקטוריון. בכל התאגידים הבנקאיים, מוצע להרחיב את המידע שידרש מבעלי המניות בתאגיד הבנקאי;

מוצעת דרך למינוי דירקטורים בתאגיד בנקאי שאינו נשלט בידי מי שקיבל היתר שליטה, הכוללת מספר מגבלות על אופן המינוי. ההצבעה על מינוי דירקטורים באסיפה הכללית תהיה לכל מועמד בנפרד; הדירקטוריון לא ימנה דירקטורים, ונושאי משרה לא יפעלו למינוי או מניעת מינוי דירקטור מסוים, פרט להצעת מועמדותו הוא כדירקטור.

חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995 - ה"פ 431/01 איגוד הבנקים נגד רשות ניירות ערך

ביום 23 באוקטובר 2002 ניתן פסק הדין הנ"ל ע"י בית המשפט המחוזי.

עניינו של פסק הדין בפרשנות המונח "ייעוץ" בחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995. איגוד הבנקים פנה לבית המשפט בעקבות מכתב, ושורת הבהרות שהוצאו בעקבותיו, ע"י רשות ניירות ערך, ושבמהם הבהירה הרשות את עמדתה לגבי משמעות המונח "ייעוץ" בחוק האמור, כדלהלן: "מתן מידע על נייר ערך או על מכשיר פיננסי אחר, כאשר בחירתו של המידע נעשית על-פי שיקול דעתו של נותן

דוח הדירקטוריון

המידע או הגוף שבו הוא מועסק, ויש במידע כדי להוביל את מקבלו למסקנה ביחס לכדאיות ההשקעה בנייר ערך או במכשיר פיננסי מסויים, הוא בבחינת ייעוץ השקעות גם אם אין ניתנת המלצה מפורשת להשקעה".

משמעות עמדת הרשות היתה כי מידע מסוגים מסויימים, ינתן אך ורק על ידי יועצי השקעות.

בית המשפט המחוזי לא קיבל את בקשת איגוד הבנקים לבטל את הנחיית הרשות, אלא קבע שורה של הנחיות והגבלות לגבי מסירת מידע ע"י פקידי בנקים, שאינם יועצי השקעות, והורה כי הנחיות הרשות תותאמנה להוראותיו.

בית המשפט המחוזי קבע כי הבנקים ישתפו פעולה עם רשות ניירות ערך בגיבוש העקרונות והקווים המנחים ליישום פסק הדין, ובעיקר ביחס לשאלות הבאות:

א. מהו מידע אשר יש בו כדי להביא את מקבלו למסקנה בדבר כדאיות העיסקה;

ב. מהו מידע נגטיבי אשר עלול להשפיע לרעה, במידה קרובה לוודאי, על כדאיות העיסקה.

הבנק הנחה את עובדיו בדבר משמעות פסק הדין לגבי פעילות הבנק בתחום מידע וייעוץ השקעות, וקיים באמצעות איגוד הבנקים, דיונים בנושא עם רשות ניירות ערך, אך הצדדים לא הגיעו להסכמה.

באפריל 2003 הגישו הצדדים ערעורים על פסק הדין לבית המשפט העליון.

הדיון בערעור בבית המשפט העליון נקבע לפברואר 2004.

ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא איתור והשבת נכסים של נספי שואה

ועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא, הפועלת מכח החלטה מפברואר 2000, מינתה, בהסכמת הבנק ובנקים נוספים, בודקים חיצוניים (רואי חשבון להם ניתן ייעוץ משפטי על ידי עורכי דין שמונו לצורך כך – "הבודקים"), וזאת לאחר שנחתם בין הבנקים הרלוונטים לבין הכנסת מסמך עקרונות המסדיר את עקרונות הבדיקה.

לפני זמן מה נמסרה טיוטה ראשונית של דוח הבודקים ("הטייטה") להערות הבנק. לבנק יש הערות רבות על המימצאים והערות אלה הועברו לבודקים.

מהטייטה עולה לכאורה כי בידי הבנק לא מצויים כיום חשבונות של נספי השואה, זאת כתוצאה מהוראות חוק שהיו בתוקף בתקופת מלחמת העולם השנייה ואשר חייבו את הבנקים שפעלו בארץ ישראל, וביניהם בנק אנגלו – פלשתינה בע"מ, להעביר נכסים של לקוחות תושבי מדינות אויב וכאלה שנכבשו על ידי האויב לממונה על רכוש האויב של ממשלת בריטניה. רכוש שהועבר כאמור לא הוחזר אחר כך לידי הבנקים. נכסים שמטעם כלשהוא לא הועברו לממונה על רכוש האויב הוחזרו לזכאים להם או שהועברו לאחר קום המדינה לאפוטרופוס הכללי.

למרות המימצאים הללו, מוטלת לכאורה על הבנק, על פי הטייטה שהוצגה לו, אחריות לתשלום סך של כ-500 מיליון ש"ח, הנובעים משערוך של הסכומים שהיו בחשבונות בבנק, בתקופות שעד להעברתם לממונה על רכוש האויב או האפוטרופוס הכללי, או עד תשלומם לזכאים להם.

בנוסף להערות שנמסרו לבודקים, הבנק חולק על שיטת וגובה השערוך, מאחר ועל הסכומים הנ"ל שולמה ריבית, שהיתה הריבית הבנקאית המקובלת באותה עת.

בידי הבנק חוות דעת משפטית וחשבונאית התומכות בעמדת הבנק, מהן עולה כי מדובר בסכומים נמוכים ולא משמעותיים.

גילוי נאות

ב-1 ביולי 2003 נכנס לתקפו תיקון מס' 2 בכללי הגילוי הנאות המוצאים על ידי בנק ישראל על פי חוק הבנקאות (שירות ללקוח) שעניינם העיקרי גילוי עלות שירותי הבנקים ללקוחות בעת מתן השירות.

ב-1 ביולי 2003 החליטה ועדת הכספים של הכנסת לדחות את תחילת תקפן של ההוראות הנ"ל ל-1 בינואר 2004. התברר כי למרות זאת בנק ישראל מתכוון לקבוע כי הדחייה תחול בקשר לחלק מהשירותים, ואולם לגבי חלקם (כגון: ניהול חשבון עובר ושב, העברות או הפקדות לבנק אחר, תשלום חשבון בדלפק, טיפול במזומנים, שיחזור מידע, קניית ומכירת מט"ח) בכוונתו להותיר את תאריך התחילה ב-1 ביולי 2003.

ב-17 באוגוסט 2003 אישרה ועדת הכספים של הכנסת תיקון לתיקון מס' 2 האמור, על פי ידחה תאריך תחילת הכללים ל-1 בינואר 2004, למעט לגבי מספר שירותים, שהעיקריים שבהם פורטו לעיל, אשר תאריך תחילתם יהיה 15 בספטמבר 2003. נקבע כי תוקף התיקון הנ"ל יהיה מיום 1 ביולי 2003.

באוגוסט 2003, בטרם הוצא התיקון לתיקון מס' 2 האמור, הוגשה לבית המשפט המחוזי בחיפה בקשה לאישור תובענה ייצוגית בענין זה, נגד חמשת הבנקים הגדולים, לרבות הבנק. התובעים טוענים כי מיום 1 ביולי 2003 שבו נכנס לתוקף תיקון מס' 2 בכללי הגילוי הנאות הנ"ל הבנקים אינם ממלאים אחר חובת הפרסום וגילוי עלות השירות כמתחייב על פי התיקון הנ"ל.

בית המשפט אישר לתובעים לתקן תביעתם ולכלול בה תקיפה עקיפה של התיקון מחודש אוגוסט לכללים והחלתו הרטרואקטיבית. כמו כן טוענים התובעים כי חלק מהבנקים אינם ממלאים אחר ההוראות שנכנסו לתוקף ביום 1 ביולי 2003 וביום 15 בספטמבר 2003. התובעים צפויים להגיש נוסח מתוקן של בקשה לאישור תובענה ייצוגית. לבנקים תהא שמורה הזכות להגיש תגובה לבקשה זו, והדיון בנושא נקבע ליום 18 בפברואר 2004. לדעת הנהלת הבנק, בהסתמך על חוות דעת יועציו המשפטיים של הבנק ובהתחשב בתיקון מיום 17 באוגוסט נשמט, לכאורה, הבסיס לתביעה האמורה.

מגבלות על חבות של לווה או של קבוצת לווים

ביום 20 באוגוסט 2003 הוציא המפקח על הבנקים תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 313 המתייחסת למגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים. המפקח מציין במבוא להוראה כי אחד ממקורות סיכון האשראי בתאגידים בנקאיים הוא ריכוזיות תיק האשראי, מאחר שלמידת ריכוזיות זו יש השפעה על היקף החשיפה של התאגיד הבנקאי לסיכונים אשראי. עוד נאמר בהוראה שהמגבלות שנקבעו בה הן בבחינת כללים מינימליים כאשר על התאגיד הבנקאי לדון ולקבוע לעצמו מגבלות נוספות. על הדירקטוריון להגדיר פרמטרים לקיום "קשרים מהותיים" בין לווים.

עיקרי התיקון הינם בהרחבת הגדרת "קבוצת לווים". הרחבה זאת נובעת מהגדרה מרחיבה יותר הניתנת למונח "שליטה" בהוראה, ומהנחיות המחייבות לצרף לקבוצת לווים אחת את הגורמים הבאים: כאשר תאגיד לווה נשלט ע"י יותר מגורם אחד, תכלול "קבוצת לווים" את כל השולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם, יחד עם התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידי הנ"ל; כאשר תאגיד מוחזק ע"י יותר מגורם אחד, גם מחזיק שאין לו שליטה אך התאגיד המוחזק הוא מהותי עבורו, יש לצרף לקבוצה אחת את המחזיק יחד עם התאגיד המוחזק וכל מי שנשלט על ידם; יש לצרף לקבוצת לווים אחת את כל הלווים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים (למעט גורמים מקרו-כלכליים המשפיעים על יציבות כל המשק) עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם (בהוראה ישנן מספר דוגמאות לקשרים כאלה). כמו כן, בוטל הסעיף שאיפשר פיצול חבות של לווה המוחזק על ידי מספר שולטים בשליטה משותפת, על פי חלקו היחסי של כל בעל שליטה וכן בוטל הסעיף שאיפשר ליחס לשותף בשותפות רק את החלק בחוב השותפות לו

דוח הדירקטוריון

הוא אחראי, כך שחוב של הלווה או השותפות ייוחס במלואו לכל אחת מקבוצות הלווים בהם נכללים כל אחד מן השולטים בלווה או השותפים בשותפות. ביטול הסעיף הנ"ל נכנס לתוקף באופן מיידי.

החלק העיקרי של ההוראה ייכנס לתוקף ביום 31 במרס 2004. לאחר שהפיקוח על הבנקים בדק את ההשלכה הצפויה כתוצאה מיישום השינויים, הוציא תיקון להוראות המעבר המאפשר הקטנת החריגות מהמגבלה על חבות של קבוצת לוויים, במידה ותיווצרנה, בשיעורים רבעוניים שווים תוך שנתיים מיום כניסת ההוראה לתוקף. התיקון גם מאפשר הגדלת המגבלה על סך כל חבויות ששת הלווים וקבוצות הלווים הגדולות מ-135% ל-150% מהונו של התאגיד הבנקאי עד ליום 31 בדצמבר 2004, והפחתת המגבלה מ-150% ל-135% החל ב-31 במרס 2005 ועד ליום 30 ביוני 2006.

נערך תיקון נוסף, לפיו בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2003 לא תבוצע הפרשה נוספת בגין חריגות שנוצרו כתוצאה מיישום השינויים להוראה.

כמו כן צויין כי בנק ישראל שוקל תיקון נוסף להוראה שיאפשר לעבור למסגרת מגבלות חלופית, לפיה מגבלת חבות קבוצת לוויים תוקטן מ-30% ל-25% מהון התאגיד הבנקאי ובמקביל תעמוד מגבלת סך ששת קבוצות הלווים הגדולות עד 150% מהון הבנק.

הבנק נערך ליישום התיקון בהוראה. התיקונים בהוראה יגבילו את יכולת הבנק להעמיד אשאים, אך טרם ניתן לכמת את ההשפעה של תיקונים אלה על פעילות הבנק.

הרווח הנקי של קבוצת בנק לאומי הסתכם בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 בסך 914 מיליון ש"ח לעומת 413 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של 121.3%. ברביע השלישי של השנה הסתכם הרווח הנקי בסך 418 מיליון ש"ח לעומת 113 מיליון ש"ח ברביע המקביל אשתקד, עלייה של 269.9%.

העלייה ברווח הנקי של הקבוצה בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 לעומת התקופה המקבילה אשתקד מוסברת בעיקר מהגורמים כלהלן*:

1. גידול ברווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים בסך 878 מיליון ש"ח (23.9%) לפני השפעת המס.

הגידול נובע בעיקר מעלייה בשווי שוק של אגרות חוב למסחר ושל מכשירים פיננסיים נגזרים וכן מירידה בשחיקה האינפלציונית של עודף הנכסים הכספיים במגזר השקלי הלא צמוד עקב הירידה ברמת האינפלציה שקוזה חלקית מייסוף השקל לעומת הדולר.

פירוט נוסף לעלייה ברווח המימוני, ראה בעמוד 11.

2. גידול בחלק הקבוצה ברווחי חברות כלולות ב-107 מיליון ש"ח, נטו.

3. גידול בהכנסות התפעוליות והאחרות בסך 111 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס, בעיקר כתוצאה מעלייה בשווי הנכסים של הקופה לפיצויים המשמשת יעודה להתחייבויות הבנק לפיצויים מעבר לעלייה בהתחייבות הנ"ל.

4. קיטון בהפרשה לחובות מסופקים בסך 35 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס.

לפער שבין עליית המדד בגין לבין עליית המדד הידוע היו השפעות חיוביות על התוצאות לתשעת החודשים של שנת 2003 והשפעות שליליות בתקופה המקבילה אשתקד. פרטים נוספים ראה בהמשך.

הגידול ברווח הנקי קוזז בחלקו מ-:

1. השפעת הפרשי שער שליליים נטו בגין ההשקעות בחו"ל בקיזוז הפרשי שער למימון ההשקעות בחו"ל לאחר מס בסך 37 מיליון ש"ח לעומת הפרשי שער חיוביים בתקופה המקבילה אשתקד בסך 71 מיליון ש"ח לאחר השפעת המס.

2. גידול בהוצאות התפעוליות והאחרות, ללא שכר ופרישה מרצון, בסך 119 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס.

3. גידול בעלויות השכר בסך 64 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס, בחלקו מיישום תקן 14 בחשבונאות.

4. גידול בהוצאות פרישה מרצון בסך 57 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס.

5. גידול בהפסד מפעולות בלתי רגילות בסך 15 מיליון ש"ח, נטו.

* לפני זכויות מיעוט בחברות מאוחדות.

(1) הדוחות הכספיים נערכו על בסיס עלות מותאמת לשינויים בכח-הקנייה הכללי של השקל. מדד המחירים לצרכן ירד בחודשים ינואר - ספטמבר 2003 ב-1.48%. בתקופה זו השקל יוסף נומינלית לעומת הדולר האמריקאי ב-6.25%, ופחת לעומת האירו ב-4.34%. השער היציג של הדולר ב-30 בספטמבר 2003 היה 4.441 ש"ח.

דוח הדירקטוריון

העלייה ברווח הנקי של הקבוצה ברביע השלישי של 2003 לעומת התקופה המקבילה אשתקד מוסברת בעיקר מאותם גורמים שהשפיעו בתקופה ינואר - ספטמבר כולה: *

1. קיטון בהפרשות לחובות מסופקים בסך 228 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס.
2. גידול ברווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים בסך 150 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס, מזה רווחים מאגרות חוב בסך 30 מיליון ש"ח.
3. גידול בחלק הקבוצה ברווחי חברות כלולות בסך 39 מיליון ש"ח, נטו.
4. השפעת הפרשי שער חיוביים נטו בגין ההשקעות בחו"ל בקיזוז הפרשי שער למימון ההשקעות בחו"ל לאחר מס בסך 69 מיליון ש"ח לעומת הפרשי שער חיוביים בתקופה המקבילה אשתקד בסך 19 מיליון ש"ח, לאחר השפעת המס.
5. גידול בהכנסות התפעוליות והאחרות בסך 17 מיליון ש"ח.

הגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות (כולל פרישה מרצון) בסך 31 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס, קיזוז חלקית מאוד את ההשפעות הנייל.

להשפעת הפער הנובעת מעליית המדד "בגין" לבין עליית המדד ה"ידוע" ראה להלן.

* לפני זכויות מיעוט בחברות מאוחדות.

השפעה על הרווח הנקי הנובעת מהפער שבין שינוי המדד "בגין" לבין שינוי המדד ה"ידוע".

בהתאם להוראת שעה של המפקח על הבנקים ובהתאם להנחיות המפקח לגבי אופן חישוב ההשפעה על הרווח הנקי, להלן הנתונים המסבירים את ההשפעה:

לתשעה חודשים שנסתיימו		לשלושה חודשים שנסתיימו		
ביום 30 בספטמבר		ביום 30 בספטמבר		
2002	2003	2002	2003	
(במיליוני ש"ח)				
113	418	413	914	רווח נקי מדווח
				השפעת הפרשי מדד "בגין-ידוע" על הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
(88)	(9)	44	(62)	השפעת המס המתייחס
40	4	(20)	28	ההשפעה על הפרשה למסים הנובעת מתאום ההון על בסיס מדד "בגין" במקום על בסיס מדד "ידוע"
(32)	3	16	(8)	סך ההשפעה על הרווח הנקי
(80)	(2)	40	(42)	רווח לאחר ההשפעה
33	416	453	872	

הרווח מפעולות רגילות

הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים של קבוצת בנק לאומי הסתכם בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ב-4,545 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-3,667 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה ב-2002, גידול בשיעור של 23.9%.

ברביע השלישי של השנה הסתכם הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים בסך 1,553 מיליון ש"ח, לעומת 1,403 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 10.7%.

הגידול ברווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים בקבוצה בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד נובע בעיקר מ:-

1. רווחים שמומשו ממכירת אגרות חוב ורווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב למסחר, בסך 367 מיליון ש"ח לעומת רווח בסך 10 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.
 2. עלייה בשווי שוק נטו של מכשירים פיננסיים נגזרים בסך 148 מיליון ש"ח לעומת ירידה בסך 184 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.
 3. ההשפעה הנובעת מהפער שבין עליית המדד בגין לבין עליית המדד הידוע הסתכם בסך 106 מיליון ש"ח.
 4. השפעת ירידת המדד בשיעור של 1.48% בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 לעומת עלייה של 6.99% בתקופה המקבילה אשתקד, אשר גרמה לשחיקה נמוכה יותר של עודף הנכסים הכספיים במגזר השקלי הלא צמוד.
- מאידך הייסוף הריאלי של השקל לעומת פיחות ריאלי בתקופה המקבילה אשתקד קיזז חלקית את העליות הנ"ל.

פער הריבית הכולל (ללא עיסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים) בתקופה ינואר-ספטמבר 2003 הוא 1.30% לעומת 1.86% בתקופה המקבילה ב-2002. פער הריבית הכולל עיסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים הוא 1.63% בתקופה ינואר-ספטמבר 2003 לעומת 1.74% בתקופה המקבילה ב-2002.

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים מוצגים המכשירים הפיננסיים הנגזרים החל מ-1 בינואר 2003 על פי כללים חדשים בדבר "חשבוונאות מכשירים נגזרים - פעילויות גידור" כמפורט בבאור 9 לדוחות הכספיים.

כתוצאה מהשינויים כאמור, הוגדלו היתרות המאזוניות הממוצעות בגין הפעילות במרבית המכשירים הנגזרים בעוד שבעבר מרביתן הוצגו במקוץ.

כתוצאה מהצגה זו של הגדלת היקפי הפעילות בשנת 2003 כאמור, פער הריבית נמוך יותר מאשתקד. להערכת הבנק, אילו חושב פער הריבית ב-2003 כמו ב-2002 היה פער הריבית מגיע לכדי 2.07% לעומת 1.74% אשתקד כלומר שיפור של כ-0.33%.

שיפור זה נובע בעיקר במגזר השקלי הלא צמוד כתוצאה מרווחים במקום הפסדים בגין נגזרים, שיפור מרווחים בחלק מהפעילויות וכן שחיקת עודף הנכסים הכספיים בשיעור נמוך יותר עקב הירידה בשיעור האינפלציה.

הפרשה לחובות מסופקים הסתכמה בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ב-1,267 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,302 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 2.7%.

היקף ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים משקף בעיקר את המיתון המתמשך במשק וכתוצאה, הפגיעה בכושר הפרעון וההחזר ושחיקת הביטחונות של חלק מהלווים.

ההפרשה לחובות מסופקים ברביע השלישי של 2003 הסתכמה בסך 387 מיליון ש"ח בהשוואה ל-615 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 37.1%.

ההפרשה הנוספת והכללית לחובות מסופקים בגין סיכונים שאינם מזוהים בתיק האשראי והמתבססים על מאפייני סיכון כפי שהוגדרו על יד המפקח על הבנקים וכן בגין חריגה ענפית לאשראי, קטנה בתקופה ינואר - ספטמבר של השנה ב-25 מיליון ש"ח לעומת הגדלה של 60 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד והגדלה של 52 מיליון ש"ח בכל שנת 2002.

זוח הדירקטוריון

שיעור ההפרשה הכולל לחובות מסופקים בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 היה 0.99% מסך כל האשראי לציבור (במונחים שנתיים), לעומת שיעור של 1.01% באותה תקופה אשתקד ולעומת 1.11% בכל שנת 2002. ברביע השלישי של 2003 היה שיעור ההפרשה 0.92% לעומת 1.43% בתקופה המקבילה אשתקד.

היתרה המצטברת של ההפרשה הכללית וההפרשה הנוספת לחובות מסופקים (לפי מאפייני סיכון שהוגדרו על ידי המפקח על הבנקים) בבנק ובחברות המאוחדות שלו הסתכמה ב-30 בספטמבר 2003 ב-1,064 מיליון ש"ח (מהווה 0.63% מסך האשראי לציבור), בהשוואה ל-1,089 מיליון ש"ח בסוף שנת 2002. מאחר שההפרשה הכללית וההפרשה הנוספת אינן מוכרות כהוצאה לצורכי מס, הרי שבהתחשב בשיעור המס הסטטוטורי, יתרת ההפרשה הנ"ל הינה שוות ערך להפרשה ספציפית של 1,962 מיליון ש"ח.

להלן התפתחות האשראים הבעייתיים לפי הסיווגים שנקבעו בהוראות המפקח על הבנקים:

31 בדצמבר 2002	30 בספטמבר 2002	30 בספטמבר 2003	
			(במיליוני ש"ח)
4,014	4,338	3,911 (1)	שאינם נושאי הכנסה
561	543	227	שאורגנו מחדש
74	144	84	מיועדים לארגון מחדש
1,312	1,353	1,500	בפיגור זמני
10,698	10,533	10,760	בהשגחה מיוחדת (2)
16,659	16,911	16,482	סך הכל סיכון אשראי מאזני ללווים בעייתיים
1,874	1,425	1,817	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין לווים בעייתיים
18,533	18,336	18,299	סך הכל סיכון אשראי כולל
5,383	4,417	5,456	*מזה: חובות בגינם קיימת הפרשה ספציפית
			אשראי לדיור שבגינן קיימת הפרשה
420	394	542	לפי עומק הפיגור

(1) לאחר שינוי סיווג אשראי ללקוח אחד לסעיף נירות ערך, כמפורט בביאור 11.

(2) בהשגחה מיוחדת מסווגים חובות שעל פי הגדרות בנק ישראל, הנהלת הבנק רואה צורך להגביר את המעקב והפיקוח אולם אינה צופה הפסדים נוספים בגינם וכן יתרת חבות של לווה שחלק אחר ממנה הוגדר כחוב בעייתי בסיווג אחר.

ביום 11 בספטמבר 2003 אישר בית המשפט המחוזי בתל-אביב הסדר נושים ללקוח בענף התקשורת (טלויזיה רב ערוצית ולווין). ההסדר קובע גם את אופן חלוקת התמורות מממוש נכסים ו/או חלוקת העודפים מפעילות החברה בין הנושים למיניהם בכלל ובין הבנקים המובטחים בינם לבין עצמם בפרט. ההסדר מותנה בקבלת אישורים רגולטורים (בנק ישראל, הממונה על הגבלים עסקיים, משרד התקשורת והמועצה לשידורי כבלים ולווין) ובשלב זה החברה ממשיכה להיות בהקפאת הליכים. גם לאחר קבלת האישורים הנדרשים, אם יתקבלו, תמשיך החברה להיות מנוהלת על ידי הנאמן כשחלק נכבד ממניות החברה יוחזק בידי לטובת הבנקים המובטחים.

הרווח מפעולות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים של קבוצת בנק לאומי הסתכם בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ב-3,278 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,365 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה ב-2002, עלייה של 38.6%. ברביע השלישי של שנת 2003 הסתכם הרווח מפעולות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים ב-1,166 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-788 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של 48.0%.

סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות של קבוצת בנק לאומי הסתכמו בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ב-2,323 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,212 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה ב-2002, עלייה של 5.0%. ברביע השלישי של שנת 2003 הסתכמו ההכנסות התפעוליות והאחרות ב-731 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-714 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של 2.4%.

זוח הדירקטוריון

הגידול בהכנסות התפעוליות והאחרות נובע בעיקר מרווחים מהיעודה לפיצויים של כ-142 מיליון ש"ח, וכן מגידול בהכנסות מפעילות שוק ההון, כרטיסי אשראי ודמי ניהול חשבון. מאידך הירידה בהכנסות משירותים ממוחשבים והחזרי עמלות ללקוחות קיזוז חלקית עליות אלה.

בנק ישראל קבע עמדה על פיה הבנק צרף לקוחות לשירות לאומיפון שלא כראוי. לאור זאת, דורש בנק ישראל כי הבנק יחזיר למנויים שצורפו שלא כראוי את דמי המנוי החל מ-1995. הבנק הביע את עמדתו בנושא בפני המפקח על הבנקים והמפקח בודק את טיעוני הבנק בנושא.

בקשר לתביעות משפטיות והדיונים עם הממונה על הגבלים עסקיים בנושאים הקשורים בכרטיסי אשראי ראה באור 6 לדוחות הכספיים.

משקל ההכנסות התפעוליות והאחרות מסך כל ההכנסות (קרי, רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים והכנסות תפעוליות ואחרות) היה בשיעור של 33.8% לעומת 37.6% בתקופה המקבילה אשתקד.

ההכנסות התפעוליות והאחרות מכסות 57.3% מההוצאות התפעוליות והאחרות, לעומת כיסוי של 58.0% בתקופה המקבילה אשתקד ולעומת 55.1% בכל שנת 2002.

סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות של קבוצת בנק לאומי הסתכמו בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ב-4,051 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-3,811 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה ב-2002, עלייה של 6.3%. ברביע השלישי של שנת 2003 הסתכמו ההוצאות התפעוליות והאחרות ב-1,351 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,320 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של 2.3%.

הוצאות השכר (כולל עלויות הפרישה מרצון) עלו בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 בשיעור של 5.1% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בהוצאות השכר הושפע מגידול עלויות הפרישה מרצון בסך 57 מיליון ש"ח, ומההשפעות של יישום תקן חשבונאות 14 בחישוב העתודות לפיצויים ולפנסיה, לחופשות וליובל כמפורט בבאור 10 לדוחות הכספיים. מאידך העלייה בשווי הנכסים של הקופה לפיצויים ושל קופת התגמולים המשמשות יעודה להתחייבויות הבנק לפיצויים ולפנסיה קיזזה חלקית את ההשפעות הנ"ל. עיקר ההכנסה מעלית שווי הנכסים נרשמה בסעיף הכנסות תפעוליות אחרות.

בהוצאות התפעוליות האחרות (אחזקת בניינים וציוד, פחת ואחרות) היה בתקופה ינואר - ספטמבר של השנה גידול בשיעור של 8.2%, לעומת התקופה המקבילה אשתקד. חלק מהגידול נובע מהפרשות הנוגעות להתארגנות מחדש בצרפת, מגידול בהוצאות פחת, מגידול בהפרשות בגין תביעות לקוחות בשוויץ, מגידול בהוצאות ביטוח וכן מגידול בהוצאות מחשב.

ההוצאות התפעוליות מהוות 59.0% מסך כל ההכנסות לעומת 64.8% בתקופה המקבילה אשתקד ולעומת 65.8% בכל שנת 2002.

סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות (במונחים שנתיים) מהוות 2.23% מסך כל הנכסים לעומת 2.09% בתקופה המקבילה אשתקד ולעומת 2.16% בשנת 2002.

הרווח מפעולות רגילות לפני מס של קבוצת בנק לאומי הסתכם בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ב-1,550 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-766 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה ב-2002, עלייה של 102.3%. ברביע השלישי של שנת 2003 הסתכם הרווח מפעולות רגילות לפני מס בסך 546 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-182 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של 200.0%.

דוח הדירקטוריון

ההפרשה למס על הרווח מפעולות רגילות בקבוצה הסתכמה בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ב-728 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-301 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה ב-2002. שיעור ההפרשה בתקופה הנ"ל היה כ-47.0% מהרווח לפני מס לעומת 39.3% בתקופה המקבילה אשתקד. שיעור ההפרשה ברביע השלישי של השנה היה 28.4% לעומת 30.2% ברביע המקביל אשתקד.

הגידול בשיעור ההפרשה למס בתקופה ינואר - ספטמבר של השנה נובע בעיקר מהשפעת הפרשי השער בגין ההשקעות בחו"ל שאינם נכללים בבסיס חישוב המס ואשר בתקופה הנדונה היו שליליים לעומת הפרשי שער חיוביים בתקופה המקבילה אשתקד. מאידך, הפרשי השער ברביע השלישי של 2003 ו-2002 היו חיוביים והקטינו את שיעור המס בשני הרבעונים.

הרווח מפעולות רגילות לאחר מס הסתכם בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 בסך 822 מיליון ש"ח לעומת 465 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של 76.8%. ברביע השלישי של השנה הסתכם הרווח מפעולות רגילות לאחר מס ב-391 מיליון ש"ח לעומת 127 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של 207.9%.

חלק הקבוצה ברווח מפעולות רגילות לאחר מס של חברות כלולות הסתכם בתקופה ינואר - ספטמבר של שנת 2003 ב-111 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח של כ-4 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה ב-2002. ברביע השלישי של השנה הסתכם חלק הקבוצה ברווח מפעולות רגילות לאחר מס של חברות כלולות ב-37 מיליון ש"ח לעומת הפסד בסך 2 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

חלקם של בעלי המניות החיצוניים ברווחי הקבוצה הסתכם בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ברווח של 1 מיליון ש"ח לעומת רווח של 53 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הירידה ברווח בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 נובעת בעיקר מקניית חלק המיעוט בלאומי בריטניה על ידי הבנק וכן מחלק המיעוט בשוויץ בהפרשי השער של השקל מול הפר"ש בגין ההשקעה עקב הפיחות הריאלי של הפר"ש בשיעור של 0.16% בלבד ב-2003 לעומת 16.36% בתקופה המקבילה אשתקד.

ההפסד מפעולות בלתי רגילות לאחר מס הסתכם בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ב-18 מיליון ש"ח לעומת הפסד של 3 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר ההפסד נובע מחבות המס בגין מימוש השקעה על ידי חברה בת חו"ל בחברה כלולה.

הרווח מפעולות רגילות לפני מס ביחס להון העצמי נטו^(*) במונחים שנתיים הגיע בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ל-17.2% בהשוואה ל-8.6% בתקופה המקבילה ב-2002.

הרווח מפעולות רגילות לאחר מס ביחס להון העצמי נטו^(*) (תשואה להון נטו) במונחים שנתיים הגיע בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ל-9.0% בהשוואה ל-5.2% בתקופה המקבילה ב-2002.

הרווח הנקי מפעולות רגילות ל-1 ש"ח ערך נקוב של הון מניות הגיע בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ל-0.659 ש"ח בהשוואה ל-0.294 ש"ח בתקופה המקבילה ב-2002.

הרווח הנקי ל-1 ש"ח ערך נקוב של הון מניות הגיע בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ל-0.646 ש"ח בהשוואה ל-0.292 ש"ח בתקופה המקבילה ב-2002.

^(*) הון עצמי בתוספת זכויות בעלי מניות חיצוניים ובניכוי השקעות בהון של חברות כלולות. הרווח אינו כולל את הרווח של חברות כלולות.

דוח הדירקטוריון

התשואה להון העצמי במונחים שנתיים (ללא זכויות המיעוט) של:

בתשעה חודשים שנסתיימו ב-30 בספטמבר					
2003		2002			
%					
הרווח הנקי		9.3	4.2		
הרווח הנקי מפעולות רגילות		9.5	4.3		

2003		2002			
רביעי	שלישי	רביעי	שלישי	רביעי	שלישי
%					
הרווח הנקי		12.6	10.0	5.3	7.1
הרווח הנקי מפעולות רגילות		12.4	10.7	5.4	7.1

מצב האמצעים ההוניים

ההון העצמי עלה מאז סוף 2002 ב-8.2% והסתכם ב-30 בספטמבר 2003 ב-14,277 מיליון ש"ח לעומת 13,200 מיליון ש"ח בסוף 2002. הגידול בהון העצמי נובע בעיקר מהרווח לתקופה ומהשינויים בהתאמות בגין הצגת ניירות הערך הזמינים למכירה לפי שווי הוגן. בתיק ניירות הערך (נוסטרו) מוחזקות בעיקר אגרות חוב ממשלתיות המהוות בדרך כלל שימוש למקורות שגויסו. מרבית תיק ניירות הערך מסווג כניירות ערך זמינים למכירה ונכלל במאזן על בסיס שווי הוגן. ההכנסות בדוח רווח והפסד נזקפות על בסיס צבירה, וההפרש בין השווי לפי צבירה (לגבי אגרות חוב ולפי עלות לגבי מניות) לבין השווי ההוגן נרשם ישירות לחשבון ההון.

כתוצאה מעליית שווי השוק של אגרות החוב בעיקר במגזרים הלא צמוד וצמוד מדד נרשמה עליית ערך בסך 193 מיליון ש"ח להון לעומת ירידת ערך בסך 230 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד ולירידת ערך בסך 231 מיליון ש"ח בכל שנת 2002 (כל הסכומים הינם נטו לאחר השפעת המס).

סך כל היתרה המצטברת נטו של התאמת ניירות הערך המוחזקות בתיק הזמין למכירה לשווי שוק ליום 30 בספטמבר 2003 מסתכמת בסך 57 מיליון ש"ח (לאחר השפעת המס). על פי כללי חישוב הלימות ההון תוספת זו של ההון איננה משפיעה על חישוב הלימות ההון.

יחס הון עצמי למאזן הגיע ב-30 בספטמבר 2003 ל-5.88% בהשוואה ל-5.40% בסוף שנת 2002.

יחס הון עצמי לרכיבי סיכון הגיע ב-30 בספטמבר 2003 ל-11.0% לעומת 10.24% בסוף 2002, מזה הון ראשוני כ-7.36% ו-6.82% בהתאמה.

השיפור ביחסי הלימות ההון נובע מהרווחים לתקופה, ומירידה בהיקפם של נכסי הסיכון, בעיקר תיק האשראי לציבור וזאת בעקבות הייסוף הריאלי של השקל ביחס למרבית המטבעות וכן כתוצאה מהמצב במשק.

בתקופה ינואר - ספטמבר של השנה גויס בקבוצה הון משני (פיקדונות נדחים וכתבי התחייבות נדחים) בהיקף של כ-492 מיליון ש"ח.

הנפקת כתבי התחייבות

בשנת 2003 המשיכה הקבוצה בהנפקת כתבי התחייבות נדחים כדלהלן:

- הונפקו כתבי התחייבות נדחים בסך 352 מיליון ש"ח, במסגרת התשקיף שפירסמה לאומי חברה למימון בע"מ בחודש מרס 2003.
- כמו כן גויסו פיקדונות נדחים בסך כ-163 מיליון ש"ח.

המאזן של קבוצת בנק לאומי הסתכם ב-30 בספטמבר 2003 ב-242.9 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-244.5 מיליארד ש"ח בסוף 2002, ירידה של 0.7%, ובהשוואה ל-30 בספטמבר 2002, ירידה של 0.4%.

ערך הנכסים במטבע חוץ והצמודים למטבע חוץ הינו כ-102.6 מיליארד ש"ח, כ-42.3% מסך הנכסים. בתקופה ינואר - ספטמבר של השנה יוסף השקל ריאלית ביחס לדולר ב-4.84%, ביחס לאירו פוחת השקל ריאלית בשיעור של 5.90% וביחס לסל המטבעות יוסף השקל ריאלית ב-1.56%. השינוי בשערי החליפין תרם לירידה בשיעור של 1.5% בסך כל הנכסים. ירידה זו קווצה מגידול בפעילות בשיעור של 0.8%.

פיקדונות הציבור הסתכמו ב-30 בספטמבר 2003 ב-201.8 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-205.8 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2002, ירידה של 2.0%, מזה 1.2% משינוי בשערי החליפין, ובהשוואה ל-30 בספטמבר 2002, ירידה של 0.7%.

האשראי לציבור⁽¹⁾ הסתכם ב-30 בספטמבר 2003 ב-170.1 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-172.5 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2002, ירידה של 1.4% כלה נובעת מהשינוי בשערי החליפין, ובהשוואה ל-30 בספטמבר 2002, ירידה של 1.6%.

האשראי לממשלות הסתכם ב-30 בספטמבר 2003 ב-1,225 מיליון ש"ח בהשוואה ל-1,431 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2002, ירידה של 14.4%, ובהשוואה ל-30 בספטמבר 2002, ירידה של 19.1%.

ניירות ערך⁽¹⁾ הסתכמו ב-30 בספטמבר 2003 ב-38.7 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-36.3 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2002, עלייה של 6.7%, ובהשוואה ל-30 בספטמבר 2002, עלייה של 5.2%.

⁽¹⁾ בהתאם להוראת המפקח על הבנקים מיולי 2003 שונה סיווג של אשראי ללקוח מסוים מאשראי לציבור לסעיף ניירות ערך. פרטים נוספים ראה בבאור 11 לדוחות הכספיים.

ביום 17 בנובמבר 2003 הודיע הבנק לשלמה אליהו אחזקות בע"מ ("אליהו") על מימוש חלקי של אופציית ה-PUT למכירת 1/3 ממניות הבנק בבנק אגוד לישראל בע"מ ("אגוד"), (כ-4% מהון המניות באגוד). זאת במסגרת ההסכם שנחתם ביום 18 בנובמבר 1999 ("ההסכם הקודם") בין הבנק, אליהו, נכסי שרודר בע"מ ("שרודר") וישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ ("לנדאו"), ולפי הסכמה בין כל הצדדים.

בכפוף לקיום התנאים שנקבעו בהסכם הקודם, דהיינו, קבלת היתר נגיד בנק ישראל אמורה מכירת המניות לאליהו להתבצע תוך 45 ימים מיום מתן הודעת המימוש, תמורת סך של כ-43 מיליון ש"ח.

במקביל, נחתם הסכם בין הבנק, שרודר ולנדאו ביום 17 בנובמבר 2003 ("הסכם ההארכה") על הארכת אופציית ה-PUT ואופציית ה-CALL שניתנו בהסכם הקודם ביחס ליתרת מניות אגוד המוחזקות על ידי הבנק וזאת לתקופה של עד 17 בנובמבר 2010 במחיר ובתנאים כפי שנקבעו בהסכם ההארכה.

(*) השינויים באחוזים חושבו על פי היתרות במיליוני ש"ח.

דוח הדירקטוריון

מצב מאזני ההצמדה

מצב מאזני ההצמדה מוצג בעמודים 49-51 וכולל הן יתרות מאזניות והן עיסקאות חוץ מאזניות.

להלן תמצית מצב מאזני ההצמדה נטו:

ליום 30 בספטמבר 2003					
מטבע ישראלי			מטבע חוץ		
לא	צמוד	כולל צמוד	פריטים	שאינם	סך הכל
צמוד	למדד	למטבע חוץ	כספיים	סך הכל	
(במיליוני ש"ח)					
נכסים	71,807	61,724	102,633	6,743	242,907
התחייבויות	77,014	52,899	96,958	1,499	228,370
הפרש	(5,207)	8,825	5,675	5,244	14,537
עיסקאות עתידיות, נטו	4,899	(602)	(4,297)	-	-
אופציות, נטו (במונחי נכס בסיס)	234	-	(234)	-	-
ליום 31 בדצמבר 2002					
מטבע ישראלי			מטבע חוץ		
לא	צמוד	כולל צמוד	פריטים	שאינם	סך הכל
צמוד	למדד	למטבע חוץ	כספיים	סך הכל	
(במיליוני ש"ח)					
נכסים	69,925	61,197	107,800	5,578	244,500
התחייבויות	77,241	54,744	98,085	815	230,885
הפרש	(7,316)	6,453	9,715	4,763	13,615
עיסקאות עתידיות, נטו	9,054	(686)	(8,368)	-	-
אופציות, נטו (במונחי נכס בסיס)	512	(4)	(508)	-	-

ב-30 בספטמבר 2003 הסתכם עודף התחייבויות על הנכסים (כולל עיסקאות עתידיות ואופציות במונחי נכס בסיס) במגזר השקלי הלא צמוד ב-74 מיליון ש"ח לעומת עודף נכסים על התחייבויות בסך 2,250 מיליון ש"ח בסוף 2002.

עודף הנכסים במגזר הצמוד למדד הסתכם ב-8,223 מיליון ש"ח לעומת 5,763 מיליון ש"ח בסוף 2002.

עודף הנכסים במגזר המט"ח, הכולל את המגזר השקלי צמוד-המט"ח, הסתכם ב-1,144 מיליון ש"ח לעומת עודף של 839 מיליון ש"ח בסוף 2002.

חשיפות הבסיס הבאות לביטוי במצב מאזני ההצמדה תואמות את המגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

מצב הנזילות (בבנק)

בתשעת החודשים הראשונים של 2003 אופיינה המערכת בנזילות גבוהה, בהמשך למגמה שנרשמה בשנים האחרונות.

היקף הפקדות המערכת במכרזי הפז"ק וה-Swap נשאר יציב במהלך התקופה ברמה של כ-38 מיליארד ש"ח, נמוך מעט מהיתרה בסוף דצמבר 2002.

ניצול ההלוואות המוניטריות שבנק ישראל מעמיד לרשות הבנקים נותר נמוך ברמה ממוצעת של כ-0.8 מיליארד ש"ח.

מאז הסרת תקרת הנפקות מק"מ, בתחילת 2002, מגביר בנק ישראל מדי חודש את הנפקות המק"מ נטו בכ-1 מיליארד ש"ח, זאת במקביל לצמצום פיקדונות הבנקים בבנק ישראל (פיקדונות ומכרזי ה-SWAP). בסוף ספטמבר 2003 החזיקה המערכת מק"מ בכ-2.9 מיליארד ש"ח, מתוך תיק נוסטרו כולל של ניירות ערך סחירים בבורסה בתל אביב, בסך כ-42.0 מיליארד ש"ח.

מבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק המשיך להיות נזיל. הנזילות הגבוהה נבעה בעיקר מאחוז גבוה של נכסים הניתנים למימוש תוך זמן קצר וממדיניות מכוונת לגיוס מקורות יציבים ומגוונים.

לבנק תיק ניירות ערך (בשקלים ובמט"ח) נזיל ואיכותי בהיקף של 23.4 מיליארד ש"ח, שגדל במהלך תשעת החודשים הראשונים של השנה ב-2.2 מיליארד ש"ח, גידול ריאלי של 10.3%.

באוגוסט 2003 פרסם בנק ישראל חוזר בנוגע להוראות ניהול בנקאי תקין בנושא ניהול סיכון נזילות. על פי הוראה זו, על כל בנק לקבוע מדיניות כוללת לניהול הנזילות המקיפה בין היתר בניית מודל פנימי לתרחיש רגיל ולמצבים קיצוניים. בבניית המודל יובאו בחשבון מאפייני הבנק, ניסיון העבר ולגבי בנקים גדולים - גם השלכות של אירוע חריג על כלל המערכת. המודל צריך להבטיח בסבירות גבוהה כי בידי הבנק אמצעים נזילים מספיקים לכיסוי צרכי הנזילות בחודש הקרוב. תחולת החוזר ב-31 בדצמבר 2004.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו ואחר המדדים המשקפים שינוי בסיכון נזילות.

גיוס המקורות (בבנק)

בתשעת החודשים הראשונים של 2003 בלטה מגמה של מעבר מפיקדונות שקליים לשוק ההון. הגורמים העיקריים להעדפת הציבור להשקיע בנכסים סחירים היו השוואת נטל המס על שוק ההון לפיקדונות בבנקים, ההפחתה המתמשכת בריבית בנק ישראל, התשואות הגבוהות יחסית בשוק האג"ח, והגאות בשוק המניות.

אחזקות המק"מ של כלל לקוחות המערכת הבנקאית הסתכמו בסך של כ-54 מיליארד ש"ח בסוף ספטמבר 2003, גידול של כ-25% בהשוואה לסוף שנת 2002.

הצבירה בקרנות נאמנות במהלך התקופה הנסקרת הסתכמה בסך של כ-15 מיליארד ש"ח.

על רקע הסטת הכספים לשוק ההון, יתרת פיקדונות הציבור ירדה בבנק בכ-3.4 מיליארד ש"ח ובמקביל נרשמה צבירה חיובית בקרנות הנאמנות של כ-4.4 מיליארד ש"ח. חלקה של קבוצת לאומי בקרנות נאמנות לסוף ספטמבר 2003 כ-32% מהמערכת הבנקאית.

המגזר השקלי הלא צמוד

בתשעת החודשים הראשונים של השנה ירדה יתרת פיקדונות הציבור בשקלים לא צמודים בבנק בכ-0.6 מיליארד ש"ח, ירידה של 0.8%.

מתחילת השנה הופקדו בחסכון שקלי לא צמוד סך של כ-4.0 מיליארד ש"ח לתקופות ארוכות לשנה ומעלה.

בהיקף האשראי לציבור חלה עליה קלה בסך 0.1%.

דוח הדירקטוריון

המגזר הצמוד למדד

יתרת הפיקדונות הצמודים ירדה בכ-2.0 מיליארד ש"ח, ירידה ריאלית בשיעור של כ-5.4%. הירידה נובעת מצבירה שלילית בתוכניות חסכון צמודות מדד, על רקע התחזית לאינפלציה נמוכה ואף שלילית.

יתרת האשראי במגזר הצמוד מדד עלתה בכ-0.9 מיליארד ש"ח והגיעה לסך של כ-28.4 מיליארד ש"ח.

מגזר המט"ח והצמוד מט"ח

בפיקדונות הציבור במט"ח ובצמוד למט"ח חלה ירידה מתונה ויתרתם בסוף התקופה כ-65 מיליארד ש"ח, ירידה ריאלית בשיעור של כ-1.2%, הנובעת מהתיסוף בשער השקל. במונחי דולר חל גידול בפיקדונות הציבור במט"ח בסך של 475 מיליון דולר, וכן גויסו פיקדונות נדחים צמודים למט"ח בסך של כ-72 מיליון דולר, לתקופה של 7 שנים בריבית משתנה. גיוס פיקדונות הנ"ל בוצע בין היתר לצורך הרחבת בסיס ההון של הבנק.

החל מחודש יולי 2002, החלה הפחתה הדרגתית של חובת הנזילות המשנית של פיקדונות במטבע חוץ עד לביטולה בחודש מאי 2003. מהלך זה הגדיל את המקורות החופשיים במט"ח, העומדים לרשות הבנק, בהיקף כולל של כ-1.3 מיליארד דולר.

היקף הלוואות ירד באופן חד בסך של כ-5.0 מיליארד ש"ח, ירידה של כ-9.8% (במונחי דולר ירידה של 566 מיליון דולר), לאחר עליה של כ-7.1% בשנת 2002. זאת, על רקע הצמצום בהיקף הפעילות הכלכלית וניצול שער החליפין הנמוך לפרעון הלוואות במט"ח וכן מייסוף בשער השקל ביחס לדולר.

על רקע הגידול הניכר ברמת הנזילות במט"ח בבנק, הגדיל הבנק במהלך התקופה הנסקרת את תיק ניירות הערך הזרים שלו בכ-450 מיליון דולר.

מכשירים פיננסיים מיוחדים

במהלך התקופה הנסקרת הורחבה הפעילות במכשירים מובנים (Structured). בין המוצרים ששווקו פיקדונות וני"ע צמודים למדדי מניות שונים, פיקדונות וני"ע המבטיחים ריבית מט"חית גבוהה המותנית ברמת הריביות בשוק היורו ופיקדונות המבטיחים ריבית שקלית גבוהה המותנית ברמת שערי החליפין. יתרת הפיקדונות המובנים עומדת על כ-2.08 מיליארד ש"ח בסוף ספטמבר 2003, גידול של כ-53% בהשוואה לסוף שנת 2002 והיקף ניירות ערך המובנים ששווקו כ-187 מיליון דולר.

בתשעת החודשים הראשונים של השנה הושקו ע"י הבנק מספר מוצרים חדשים, חלקם על רקע הרפורמה במס אשר במסגרתה בוטלו תקנות האוצר לעידוד החסכון. להלן הבולטים שבהם:

- תוכניות חסכון מדדיות לתקופה קצרה משנתיים, כמו "חסכון צמוד מדד לשנה". עם קיצור התקופה מוצר זה מהווה תחליף גם לפיקדונות ארוכים יותר.
- "פיקדון משולב" לתקופה של 11 חודשים החל מדצמבר 2002 המשלם ריבית שקלית לא צמודה בחודש הראשון (הפטורה ממס) וריבית מדדית ב-10 החודשים שלאחר מכן.
- הכנסה חודשית לתקופות ארוכות - חסכון צמוד למדד עם הכנסה חודשית לתקופות של 8 ו-15 שנים, וכן חסכון לא צמוד לתקופה של 5 שנים המשלם רנטה חודשית.
- תוכנית חסכון שקלית ברירת שקל/ מדד לתקופות של שנתיים וחצי ול-55 חודשים.

ניהול סיכוני שוק

מדיניות ניהול סיכוני השוק נועדה לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הגבלת ההפסדים היכולים לנבוע מחשיפה לשינויים בשווקי הכספים וההון, שיעורי ריבית, שערי חליפין ואינפלציה.

מדיניות ניהול סיכוני השוק מגובשת ומבוקרת במסגרת הועדה לניהול סיכוני השוק בראשות מנהל סיכוני השוק ובהשתתפות קצין מכשירים פיננסיים נגזרים, בקר ניהול הסיכונים ובעלי תפקידים בכירים בחטיבות העסקיות, וכן הקשורים לניהול הנכסים וההתחייבויות (ALM).

לצורך זה מתבצעת מדידת סיכונים על פי השיטות המקובלות ומדידת הרגישות של השווי הכלכלי התיאורטי של ההון ושל הרווח המדווח לפרמטרים העיקריים (שיעורי הריבית, ושינויים באינפלציה ובשערי החליפין) וכן על ידי הערך בסיכון (VAR) ועל ידי בחינת הנוק לקבוצה בתרחישים שונים.

ה- VAR מודד את הנוק המירבי הפוטנציאלי הצפוי (הירידה הצפויה בשווי ההון של הנכסים פחות ההתחייבויות) מהחזקת הפוזיציות במשך תקופה נתונה עתידית ברמת ביטחון נתונה. חישוב ה- VAR הוא יומי עבור הבנק וחודשי עבור הקבוצה.

הנוק הצפוי בהסתברויות נמוכות אינו נמדד על ידי ה- VAR אלא על ידי ניתוח משמעותי הנוק בתרחישים קיצוניים. גם ניתוח זה מתבצע באופן שוטף בבנק.

בהתאם להוראות בנק ישראל, הסכום הנמדד על ידי ה- VAR מתייחס לנוק בהחזקת כל הפוזיציות המאזניות והחוץ מאזניות, מסיכוני בסיס, סיכוני ריבית וסיכון מניות ולא רק מהחזקת הפוזיציות של התיקים למסחר. כמו כן נמדדת החשיפה לאופציות גלומות בנוסף לאופציות מפורשות.

המודל המשמש להערכת ההפסדים הנ"ל עדיין משתנה ומתעדכן באופן שוטף על פי מיטב המידע וההערכה המקצועית. שינויים ב- VAR על פני זמן מבטאים לכן, בנוסף לשינויים בפוזיציות הבנק או בגורמי הסיכון השונים, גם שינויים מתודולוגיים או שינויים בהנחות המודל.

מטבע הבסיס לחישוב ה- VAR הוא שקל צמוד למדד, כפי שנגזר מהתנהגות יומיומית של נכסים צמודי מדד בשוק ההון.

חישובי ה- VAR , כפי שמפורטים להלן, נעשו בשיטה פרמטרית, ברמת ביטחון של 99%, ולתקופת החזקת הפוזיציות למשך שבועיים.

אומדן סכום ה- VAR :

30 בספטמבר 2003		31 בדצמבר 2002	
(במיליוני ש"ח)			
הבנק	231	381	
המאוחד	276	502	

בתקופה ינואר - ספטמבר של שנת 2003 לא חלו שינויים במדיניות הבנק בניהול סיכוני שוק לעומת המתואר בדוח הדירקטוריון לשנת 2002. הקיטון ב- VAR נובע בעיקר מירידת הריביות והתנודתיות בהן.

מגזרי פעילות

הקבוצה פועלת במגזרי פעילות שונים באמצעות הבנק וחברות הבנות בכל תחומי הבנקאות והשירותים הפיננסיים. כמו כן משקיעה הקבוצה בתאגידים ריאליים הפועלים בתחומים שונים כגון ביטוח, נדל"ן, מלונאות, ספנות, אנרגיה, תעשייה ועוד.

מגזרי הפעילות הינם בהתאם למאפיינים שנקבעו על ידי בנק ישראל ואופן המדידה שלהם מפורט בדוח השנתי.

להלן התפתחות הרווח הנקי לפי מגזרי פעילות לאחר מס:

לתשעה חודשים			
שנת	שנסתיימו ב-30 בספטמבר	2003	
2002	2002		(במיליוני ש"ח)
108	72	24	בנקאות עיסקית ובינלאומית *
440	326	333	בנקאות קמעונאית
90	108	82	בנקאות מסחרית *
217	79	57	בנקאות פרטית רב לאומית *
59	27	119	בניה ונדל"ן
113	67	87	משכנתאות – הלוואות לדיור
(5)	(8)	3	פעילות כרטיסי אשראי
(28)	(18)	7	פעילות בשוק ההון
(570)	(240)	202	אחרים
424	413	914	סך הכל

* הרווחיות במגזרים הנ"ל הושפעה לרעה מהייסוף הריאלי בשקל ביחס למטבעות העיקריים (דולר, פרי"ש, וליש"ט) ב-2003 לעומת פיחות בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן הסבר עיקרי לרווחיות בתקופה ינואר - ספטמבר של שנת 2003 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

1. הירידה ברווחיות הבנקאות העיסקית והבינלאומית נובעת בעיקר מגידול בהפרשות לחובות מסופקים, וכן מהשפעת הפרשי השער בגין ההשקעות בחו"ל, המיוחסות למגזר זה, שאינם נכללים בבסיס חישוב המס ואשר בתקופה הנדונה היו שליליים לעומת הפרשי שער חיוביים בתקופה המקבילה אשתקד.
2. בבנקאות הקמעונאית לא חל שינוי מהותי ברווחיות מאחר והגידול בהכנסות קוזז על ידי גידול בהוצאות התפעוליות והאחרות.
3. הירידה ברווחיות של הבנקאות המסחרית נובעת בעיקר מירידה ברווח של הפעילות המסחרית בשלוחות הבנק בחו"ל (בריטניה וצרפת), בעיקר כתוצאה מהשפעת הפרשי השער השליליים בגין ההשקעות בחו"ל, המיוחסות לבנקאות המסחרית, שאינם נכללים בבסיס חישוב המס ואשר בתקופה הנדונה היו שליליים לעומת הפרשי שער חיוביים בתקופה המקבילה אשתקד. מאידך הגידול ברווח של הבנקאות המסחרית בארץ קיזז חלקית ירידות אלה.
4. הירידה ברווחיות הבנקאות הפרטית הרב לאומית נובעת בעיקר מהירידה ברווח בשלוחת הבנק בשוויץ בעיקר כתוצאה מהשפעת הפרשי השער השליליים בגין ההשקעה בחו"ל שאינם נכללים בבסיס חישוב המס ואשר בתקופה הנדונה היו שליליים לעומת הפרשי שער חיוביים בתקופה המקבילה אשתקד. מאידך הגידול ברווחי הפעילות של הבנקאות הפרטית בארץ קיזז חלקית ירידה זו.
5. הגידול ברווחיות מגזר הבניה והנדל"ן נובע בעיקר מגידול בהכנסות ומקטון בהפרשות לחובות מסופקים.

6. הגידול ברווחיות מגזר משכנתאות – הלוואות לדיור נובע בעיקר מגידול ברווח המימוני לפני הפרשה לחובות מסופקים שקוזז חלקית מגידול בהפרשות לחובות מסופקים, ירידה בהכנסות התפעוליות וגידול בהוצאות התפעוליות.
7. הגידול ברווחיות מגזר כרטיסי אשראי נובע משיפור ברווחיות חברת לאומי קארד.
8. השיפור ברווחיות מגזר שוק ההון נובע בעיקר מגידול ברווחיות אופק ולאומי ושות'.
9. הרווחים במגזר "אחרים" לעומת הפסדים בתקופה המקבילה אשתקד נובעים בעיקר מעלייה בשווי השוק של ניירות ערך למסחר ושל מכשירים פיננסיים נגזרים, ירידה בשחיקת עודף הנכסים הכספיים הלא צמודים עקב שיעור האינפלציה הנמוך יותר ב-2003, מהפער בין השינוי במדד בגין לבין השינוי במדד הידוע, מרווחי היעודה לפיצויים וכן מגידול ברווחי חברות כלולות. מאידך הגידול בהוצאות קיזוז חלקית גידולים אלה.

לפרוט נוסף ראה – עמודים 52-53.

חברות מאוחדות בארץ

השקעות הבנק בחברות המאוחדות בארץ מסתכמות ב-30 בספטמבר 2003 בסך 3,749 מיליון ש"ח, לעומת 3,558 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2002. התרומה לרווח הנקי בתקופה ינואר - ספטמבר של שנת 2003 היתה בסך 212 מיליון ש"ח בהשוואה ל-131 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה בשיעור של 62.1%. ברביע השלישי של שנת 2003 הסתכמה התרומה לרווח בסך 71 מיליון ש"ח בהשוואה ל-83 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור 14.2%.

בקשר לתביעות משפטיות ונושאים אחרים הקשורים לחברות מאוחדות ולבנק ראה באורים א'2, 3, 5 ו-6 לדוחות הכספיים.

חברות מאוחדות בחו"ל

השקעות הבנק בחברות מאוחדות בחו"ל מסתכמות ב-30 בספטמבר 2003 בסך 3,692 מיליון ש"ח לעומת 3,496 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2002.

הרווח הנומינלי של החברות המאוחדות בחו"ל כפי שדווח על ידיהן הסתכם בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 בסך 42 מיליון דולר לעומת 41 מיליון דולר בתקופה המקבילה אשתקד.

התרומה של החברות המאוחדות בחו"ל לרווח הנקי המותאם בשקלים של הקבוצה בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 הסתכמה ברווח בסך של 81 מיליון ש"ח לעומת רווח בסך 354 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

הירידה בתרומה לרווח נובעת מהשפעת הייסוף בשער השקל לעומת המטבעות העיקריים ב-2003 ולעומת פיחות בתקופה המקבילה אשתקד. השפעת הפרשי השער מדד היתה בהקטנת הרווח בסך 94 מיליון ש"ח בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 לעומת הגדלת הרווח בסך 172 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הכנסות המימון נטו שנגרמו בבנק וקיזוזו חלק מהפרשי שער אלה הסתכמו בכ-56 מיליון ש"ח בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 לעומת הפסד של 102 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

בנק לאומי צרפת ס.א.

הבנק ממשיך בשינוי פעילות קבוצת לאומי בצרפת ואירגונה מחדש ופועל להקמת נציגות בצרפת. במסגרת זו, ובהמשך להחלטות הדירקטוריון של בנק לאומי צרפת מיום 16 במאי 2003 להסמיק את המנכ"ל לנהל מגעים עם עובדיו, חתם בנק לאומי צרפת על הסכם עם העובדים לגבי תנאי סיום עבודתם.

באשר לחקירה המתנהלת בצרפת בפרשת הלבנת השיקים בין צרפת לישראל, השופטת החוקרת לא קיבלה את המלצות הפרקליטות והחליטה להגיש כתבי אישום בין היתר

דוח הדירקטוריון

כלפי בנק לאומי צרפת, המנכ"ל ומנהל נוסף שלו. הפרקליטות ערערה על החלטה זו ובית המשפט אמור להכריע בסוגיה.

בנק לאומי בריטניה

ברביע השני של השנה מכר בנק לאומי בריטניה את כל אחזקותיו בחברת Shore Capital, בה החזיק 19.9% תמורת 8.3 מיליון ליש"ט.

קרנות נאמנות

שווי נכסי קרנות הנאמנות בניהול הקבוצה בארץ ב-30 בספטמבר 2003 היה 20.6 מיליארד ש"ח לעומת 14.7 מיליארד ש"ח בסוף 2002. שווי נכסי קרנות הנאמנות בניהול הקבוצה לסוף ספטמבר 2003 היווה 32.04% מהיקף הקרנות הנאמנות במערכת.

בקבוצה בארץ פועלות שלוש חברות לניהול קרנות נאמנות:

לאומי פיא - ב-30 בספטמבר 2003 היו בניהולה 43 קרנות נאמנות שהיקף נכסיהן כ-10.0 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-7.5 מיליארד ש"ח בסוף 2002. חלקה מסך נכסי הענף בסוף ספטמבר 2003 הוא 15.52%. ברביע השלישי של 2003 הנפיקה פיא קרנות חדשות, "פיא פצ"מ נזיל" ו"פיא 10/90".

פסגות - ב-30 בספטמבר 2003 ניהלה החברה 38 קרנות נאמנות בהיקף של כ-10.1 מיליארד ש"ח (ללא אופק) בהשוואה לכ-6.5 מיליארד ש"ח בסוף 2002. חלקה של החברה בענף קרנות הנאמנות בישראל לסוף ספטמבר 2003 הוא 15.61%, ברביע השלישי הנפיקה פסגות קרן נאמנות חדשה: "פסגות מק"מ פלוס אסטרטגיות".

אופק קרנות נאמנות בע"מ - ב-30 בספטמבר 2003 ניהלה 10 קרנות נאמנות בהיקף של כ-587 מיליון ש"ח המהווה כ-0.91% מנכסי הענף.

פסגות אופק בית השקעות בע"מ (לשעבר אופק ניירות ערך והשקעות בע"מ)

ביום 13 באוגוסט 2003 החליט דירקטוריון אופק ניירות ערך והשקעות בע"מ על רה-ארגון באופק ניירות ערך והשקעות בע"מ ובפסגות מנהלי קרנות נאמנות - לאומי בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של אופק, הכולל שילוב ומיזוג פעילויות שונות, בכפיפות למגבלות החוקיות הקיימות על הפעילויות בהן עוסקות חברות אלו.

ביום 11 בספטמבר 2003 שונה שם החברה לפסגות אופק בית השקעות בע"מ (להלן - "פסגות אופק"), ונמשכת הפעילות למימוש ההחלטות בדבר הרה-ארגון כאמור לעיל.

ביום 27 באוקטובר 2003, החליט דירקטוריון פסגות אופק להמליץ על אישורו של הסכם מיזוג בין אופק קרנות נאמנות בע"מ (להלן - "אופק") לבין פסגות מנהלי קרנות נאמנות - לאומי בע"מ (להלן - "פסגות"), כך שכל נכסיה והתחייבויותיה של אופק יעברו במועד המיזוג לפסגות ואילו אופק תחוסל ללא פירוק והכל בכפוף לקבלת האישורים הדרושים על פי כל דין.

במסגרת ההסכם הומלץ, כי החל מיום 31 בדצמבר 2003, תועברנה כל הקרנות שבניהול אופק לניהולה של פסגות, יועברו כל הזכויות והחבויות של אופק בגין כל ההסכמים עליהם היא חתומה עם צדדים שלישיים כלשהם, לפסגות, ופסגות תחשב כצד להסכמים אלה לכל דבר ועניין. דירקטוריון אופק קיים דיון ראשוני בהסכם המיזוג המוצע.

קופות גמל

קופות הגמל המנוהלות על ידי קבוצת לאומי כוללות שבע קופות גמל לעצמאיים, ארבע קופות לשכירים, ארבע קופות מרכזיות לפיצויים וקופה לתשלום דמי מחלה. בנוסף, מנוהלות קופות גמל של פקידי בל"ל ופקידי בלמ"ש. הקבוצה באמצעות לאומי גמל בע"מ

זוח הדירקטוריון

מעניקה שירותים לקופות מפעליות ביניהן: קרן השתלמות עובדי חברת החשמל וקופת הגמל של המהנדסים והאדריכלים.

שווי נכסי הקופות שבניהול הקבוצה הגיע לכ-29.5 מיליארד ש"ח ב-30 בספטמבר 2003, בהשוואה לכ-27.8 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2002.

בתקופת ינואר – ספטמבר 2003 התשואות הריאליות של קופות הגמל (לא כולל אופק גמל) היו חיוביות למעט סגנון מט"ח וקמ"פ מט"ח שרשמו תשואות שליליות עקב ייסוף השקל ביחס לדולר. בין הקופות שהשיגו תשואה חיובית נמנות הקופות הבאות: עצמה 12.62%, תעוז 13.25%, קמ"פ 12.77%, סגנון שקלים 19.23% וסגנון מניות 22.78%. לעומתן סגנון מט"ח השיגה תשואה שלילית של 2.67%.

הסדר רה-ארגון/מיזוג בין קופות הגמל לבין לאומי גמל בע"מ

על פי הסדר שאושר על ידי בית המשפט בשנים 2002 ו-2003, אשר נעשה בהתאם למדיניות אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר ובאישורו העקרוני, הפכו קופות הגמל (למעט תעוז) מחברות לתוכניות המנוהלות על ידי לאומי גמל.

ההסדר האמור אינו פוגע בזכויות העמיתים בקופות הגמל.

קרנות השתלמות

קה"ל - קרן השתלמות לעובדים בע"מ ("קה"ל") (נמצאת בניהול משותף של הבנק ושל בנק דיסקונט לישראל בע"מ) - שווי נכסי קה"ל ושל קה"ל קרן השתלמות מסלולים הגיע לכ-8.6 מיליארד ש"ח ב-30 בספטמבר 2003, בהשוואה לכ-8.1 מיליארד ש"ח בסוף 2002. מספר המעסיקים המפרישים לקרן הוא כ-37.7 אלף, ומספר החשבוניות בקרן כ-383.4 אלף.

התשואה הריאלית נטו של קה"ל בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 עמדה על 9.3%. התשואות בכל המסלולים היו חיוביות למעט מסלול המט"חים שרשם תשואה שלילית של 3.6%.

השקעות הקבוצה בחברות כלולות מסתכמות ב-30 בספטמבר 2003 בסך 1,321 מיליון ש"ח לעומת 1,355 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2002.

פעילות חוץ בנקאית של חברות כלולות

התרומה לרווח הנקי בתקופה ינואר - ספטמבר של שנת 2003 הסתכמה ב-111 מיליון ש"ח לעומת סך של כ-4 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. ברביע השלישי של השנה היתה התרומה בסך 37 מיליון ש"ח לעומת הפסד של 2 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

קבוצת אפריקה ישראל להשקעות

המאזן המאוחד הסתכם ליום 30 בספטמבר 2003 בכ-6.9 מיליארד ש"ח.

ההון העצמי ל-30 בספטמבר 2003 הסתכם בסך 1,117 מיליון ש"ח לעומת 1,190 מיליון ש"ח בסוף 2002. הרווח הנקי בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 הסתכם בסך של כ-86 מיליון ש"ח לעומת 109 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. התשואה נטו על ההון, במונחים שנתיים, הגיעה ל-9.8% לעומת 13.8% בתקופה המקבילה אשתקד.

קבוצת מגדל אחזקות ביטוח ופיננסים

הקבוצה הינה בעלת היקף מאזן של כ-40.2 מיליארד ש"ח, מזה כ-33.1 מיליארד ש"ח עתודות ביטוח חיים וכ-3.2 מיליארד ש"ח עתודות ביטוח כללי. ההון העצמי ליום 30 בספטמבר 2003 הסתכם בכ-2,271 מיליון ש"ח.

דוח הדירקטוריון

הרווח הנקי של הקבוצה הגיע בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 ל-287.8 מיליון ש"ח לעומת כ-24.7 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. התשואה נטו להון, במונחים שנתיים, הגיעה ל-19.7% לעומת 1.7% בתקופה המקבילה אשתקד.

הרווח מביטוח חיים הסתכם בכ-456 מיליון ש"ח, לעומת רווח של כ-199 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עלייה של 129.5%.

הרווח מביטוח כללי הסתכם בכ-94 מיליון ש"ח, לעומת כ-19 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של 404.1%.

בקשר עם התביעות התלויות בקבוצת מגדל ואחרים - ראה פרטים בבאור 7 לדוחות הכספיים.

החברה לישראל בע"מ

החברה לישראל בע"מ, הנשלטת על ידי קבוצת עופר, הינה חברת החזקות אשר עיקר החזקותיה הינן בתחומי כימיקלים, (החזקה ב-53% במניות כימיקלים לישראל בע"מ), ספנות (החזקה של כ-49% בצים חברת השיט הישראלית בע"מ), אנרגיה (החזקה של כ-26% בבתי זיקוק לנפט בע"מ), היי-טק והחזקות נוספות.

המאזן המאוחד של החברה לישראל הסתכם ליום 30 בספטמבר 2003 בכ-15.5 מיליארד ש"ח לעומת סך של 16.3 מיליארד ש"ח בסוף 2002.

ההון העצמי ל-30 בספטמבר 2003 הסתכם בכ-2,077 מיליון ש"ח לעומת כ-1,999 מיליון ש"ח בסוף 2002.

הרווח הנקי בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 הסתכם בכ-251 מיליון ש"ח לעומת הפסד בסך כ-85 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

בקשר עם התביעות התלויות בקבוצת החברה לישראל - ראה באור 8 לדוחות הכספיים.

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 30 בנובמבר 2003 הוחלט לאשר ולפרסם את הדוח הכספי המאוחד - הבלתי מבוקר של הקבוצה ליום 30 בספטמבר 2003 ולתקופות שנסתיימו באותו תאריך. הדירקטוריון קיים בתקופה ינואר - ספטמבר של 2003 - 17 ישיבות מליאה ו-47 ישיבות של ועדות הדירקטוריון.

גליה מאור
מנהל כללי ראשי

איתן רף
יו"ר הדירקטוריון

30 בנובמבר 2003

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מוחזקות שלו
נתונים עיקריים בקבוצת בל"ל

שנת	ינואר - ספטמבר	ינואר - ספטמבר	
2002	2002	2003	
הכנסות, הוצאות ורווח (במיליוני ש"ח):			
5,104	3,667	4,545	רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
1,915	1,302	1,267	הפרשה לחובות מסופקים
2,906	2,212	2,323	סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות
5,271	3,811	4,051	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
337	26	83	מזה: עלויות הפרישה מרצון
824	766	1,550	רווח מפעולות רגילות לפני מסים
263	301	728	הפרשה למסים
415	416	932	רווח נקי מפעולות רגילות
9	(3)	(18)	רווח (הפסד) נטו, מפעולות בלתי רגילות לאחר מסים
424	413	914	רווח נקי לתקופה
0.294	0.294	0.659	רווח נקי מפעולות רגילות ל-1 ש"ח ע.ג. הון מניות (בש"ח)
0.300	0.292	0.646	רווח נקי ל-1 ש"ח ע.ג. הון מניות (בש"ח)
נכסים והתחייבויות לסוף התקופה (במיליוני ש"ח):			
244,500	243,994	242,907	סך כל הנכסים (סך כל המאזן)
172,452	172,851	170,115	אשראי לציבור
36,289	36,775	38,704	ניירות ערך
205,826	203,140	201,800	פיקדונות הציבור
13,200	13,218	14,277	הון עצמי
יחסים פיננסיים עיקריים במונחים שנתיים (ב-%):			
70.5	70.8	70.0	אשראי לציבור לסך המאזן
14.8	15.1	15.9	ניירות ערך לסך המאזן
84.2	83.3	83.1	פיקדונות הציבור לסך המאזן
5.4	5.4	5.9	הון עצמי (לא כולל זכויות בעלי מניות חיצוניים) למאזן
10.3	10.2	11.0	ההון הכולל לרכיבי סיכון (א) (ב)
6.8	6.8	7.4	הון ראשוני לרכיבי סיכון (א)
3.3	4.2	9.3	רווח נקי להון עצמי (לא כולל זכויות בעלי מניות חיצוניים)
3.2	4.3	9.5	רווח נקי מפעולות רגילות להון עצמי (לא כולל זכויות בעלי מניות חיצוניים)
31.9	39.3	47.0	שיעור הפרשה למס
1.11	1.01	0.99	הפרשה לחובות מסופקים מתוך האשראי לציבור
37.5	35.5	27.9	הפרשה לחובות מסופקים לרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
2.1	2.0	2.5	רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים לסך המאזן
3.28	3.23	3.79	סך כל ההכנסות לסך כל הנכסים (ג)
2.16	2.09	2.23	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך כל הנכסים
1.79	1.74	1.63	מירווח פיננסי כולל הכנסות והוצאות ממכשירים פיננסיים נגזרים
61.6	64.4	57.8	ההוצאות התפעוליות (ללא הוצאות הפרישה מרצון) מסך כל ההכנסות (ג)
58.9	58.4	58.5	ההכנסות התפעוליות והאחרות להוצאות התפעוליות והאחרות (ללא פרישה מרצון)
36.3	37.6	33.8	ההכנסות התפעוליות והאחרות מסך כל ההכנסות (ג)

(א) חישוב היחס לפי הוראות בנק ישראל.

(ב) הון עצמי - בתוספת זכויות בעלי מניות חיצוניים ובניכוי השקעות בהון של חברות כלולות והתאמות שונות.

(ג) סך כל ההכנסות - רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים בתוספת הכנסות תפעוליות ואחרות.

סקירת הנהלה

שיעורי הכנסה והוצאה (על בסיס מאוחד) (א) מותאם להשפעת האינפלציה לפי מודד ספטמבר 2003

לשלושה חודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר						
2002			2003			
שיעור הכנסה (הוצאה) כולל נגזרים גידור גידור ו-ALM (י) (באחוזים)	הכנסות (הוצאות) מימון (ב) (במיליוני ש"ח)	יתרה ממוצעת (ב) (במיליוני ש"ח)	שיעור הכנסה (הוצאה) ללא השפעת כולל השפעת נגזרים נגזרים		הכנסות (הוצאות) מימון (ב) (במיליוני ש"ח)	יתרה ממוצעת (ב) (במיליוני ש"ח)
			(באחוזים)	(באחוזים)		
מטבע ישראלי לא צמוד						
7.63	1,205	64,734	13.52	2,246	69,731	נכסים (ג) (ד)
	96	9,851		216	9,635	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
7.13	1,301	74,585	13.00	2,462	79,366	סך כל הנכסים
(4.91)	(869)	72,141	(10.16)	(1,814)	74,288	התחייבויות (ד)
	-	-		(46)	4,955	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
(4.91)	(869)	72,141	(9.75)	(1,860)	79,243	סך כל ההתחייבויות
2.22	2.72		3.25	3.36		פער הריבית
מטבע ישראלי צמוד למדד						
9.50	1,406	61,262	6.57	978	61,023	נכסים (ג) (ד)
	(9)	(971)		5	150	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
9.60	1,397	60,291	6.59	983	61,173	סך כל הנכסים
(8.58)	(1,079)	51,893	(5.53)	(691)	50,971	התחייבויות (ד)
	-	-		(17)	859	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
(8.58)	(1,079)	51,893	(5.57)	(708)	51,830	סך כל ההתחייבויות
1.02	0.92		1.02	1.04		פער הריבית
מטבע חוץ : פעילות מקומית (לרבות מטבע ישראלי צמוד למט"ח)						
8.57	1,459	70,252	23.12	3,404	63,763	נכסים (ג) (ד)
	-	-		97	7,262	השפעת נגזרים מגדרים
	(6)	(8,880)		387	51,097	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
9.82	1,453	61,372	13.36	3,888	122,122	סך כל הנכסים
(7.61)	(1,144)	61,884	(20.42)	(2,876)	60,456	התחייבויות (ד)
	-	-		(83)	7,062	השפעת נגזרים מגדרים
	-	-		(625)	54,679	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
(7.61)	(1,144)	61,884	(12.25)	(3,584)	122,197	סך כל ההתחייבויות
2.21	0.96		1.11	2.70		פער הריבית
מטבע חוץ : פעילות חו"ל, שלוחות שהן זרוע ארוכה						
11.31	836	30,789	22.90	1,674	31,650	נכסים (ג) (ד)
	-	-		(1)	131	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
11.31	836	30,789	22.78	1,673	31,781	סך כל הנכסים
(9.11)	(658)	29,855	(20.38)	(1,400)	29,521	התחייבויות (ד)
	-	-		3	199	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
(9.11)	(658)	29,855	(20.19)	(1,397)	29,720	סך כל ההתחייבויות
2.20	2.20		2.59	2.52		פער הריבית

הערות ראה עמוד 29 להלן.

סקירת הנהלה

שיעורי הכנסה והוצאה (על בסיס מאוחד) (א) (המשך) מותאם להשפעת האינפלציה לפי מודד ספטמבר 2003

לשלושה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר						
2002			2003			
שיעור הכנסה (הוצאה) כולל נגזרים	הכנסות (הוצאות)	יתרה	שיעור הכנסה (הוצאה) ללא השפעת כולל השפעת נגזרים		הכנסות (הוצאות)	יתרה
גידור (באחוזים)	מימון (ב) מימון (במיליוני ש"ח)	ממוצעת (ב) מימון (במיליוני ש"ח)	נגזרים (באחוזים)	נגזרים (באחוזים)	מימון (ב) מימון (במיליוני ש"ח)	ממוצעת (ב) מימון (במיליוני ש"ח)
	8.92	4,906	227,037	15.51	8,302	226,167
		-	-		97	7,262
		81	-		607	61,013
9.07		4,987	227,037	12.81	9,006	294,442
	(7.14)	(3,750)	215,773	(13.21)	(6,781)	215,236
		-	-		(83)	7,062
		-	-		(685)	60,692
(7.14)		(3,750)	215,773	(11.11)	(7,549)	282,990
1.93	1.78			1.70	2.30	
		-			(32)	
		24			7	
		173 (יא)			249	
		(31)			(128)	
		1,403			1,553	
		(615)			(387)	
		788			1,166	
		227,037			226,167	
		2,731			2,826	
		2,769			3,532	
		(1,024)			(1,063)	
		231,513			231,462	
		215,773			215,236	
		2,580			2,267	
		5,373			5,340	
		223,726			222,843	
		7,787			8,619	
		6,319			6,854	
		1,030			1,542	
		13,076			13,931	

הערות ראה עמוד 29 להלן.

הערות:

- (א) הנתונים בלוח זה ניתנים לפני ולאחר השפעת מכשירים נגזרים (לרבות השפעות חוץ מאזניות של מכשירים נגזרים).
- (ב) על בסיס יתרות פתיחה חודשיות, פרט למגזר מטבע ישראלי לא צמוד בו מחושבת היתרה הממוצעת על בסיס נתונים יומיים, ולאחר ניכוי היתרה המאזנית הממוצעת של הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים.
- (ג) מהיתרה הממוצעת של הנכסים נוכתה (נוספה) היתרה הממוצעת של רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב בסך (54) מיליוני ש"ח במגזר מטבע ישראלי הצמוד למדד (37) מיליוני ש"ח לשלושה חודשים), 17 מיליוני ש"ח במגזר מטבע ישראלי לא צמוד (124) מיליוני ש"ח לשלושה חודשים), ו-134 מיליוני ש"ח במטבע חוץ כולל מטבע ישראלי צמוד מטבע חוץ (214) מיליוני ש"ח לשלושה חודשים).
- (ד) למעט מכשירים נגזרים.
- (ה) נגזרים (ALM) המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק.
- (ו) מהיתרה הממוצעת של הנכסים נוכתה (נוספה) היתרה הממוצעת של רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב בסך 97 מיליוני ש"ח במגזרים השונים, (375) מיליוני ש"ח לשלושה חודשים).
- (ז) לרבות רווחים והפסדים ממכירת השקעות באגרות חוב ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב למסחר.
- (ח) יתרות מאזניות ממוצעות של מכשירים נגזרים (לא כולל יתרות חוץ מאזניות ממוצעות של מכשירים נגזרים).
- (ט) נתוני השוואה מתייחסים לעסקאות תיווך באחריות.
- (י) לאור יישום הוראות המפקח על הבנקים החל מ-1 בינואר 2003 כמפורט בבאור 9 לדוחות הכספיים, נתוני 2003 אינם ברי השוואה לנתוני 2002.
- (יא) סווג מחדש.

סקירת הנהלה

שיעורי הכנסה והוצאה (על בסיס מאוחד) (א) (המשך) מטבע חוץ: נומינלי ב-\$ ארה"ב

לשלושה חודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר						
2002			2003			
שיעור הכנסה (הוצאה) כולל נגזרים	הכנסות (הוצאות)	יתרה	שיעור הכנסה (הוצאה) ללא השפעת כולל השפעת נגזרים		הכנסות (הוצאות)	יתרה
גידור (באחוזים)	מימון (במיליוני \$)	ממוצעת (ב) (במיליוני \$)	נגזרים (באחוזים)	נגזרים (באחוזים)	מימון (ב)	ממוצעת (ב) (במיליוני \$)
מטבע חוץ: פעילות מקומית (לרבות מטבע ישראלי צמוד מטבע חוץ)						
3.25	122	15,252	2.60	94	14,638	נכסים (ג) (ד)
	-	-		5	1,662	השפעת נגזרים מגדרים
	(12)	(1,917)		179	11,698	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
3.37	110	13,335	4.04	278	27,998	סך כל הנכסים
(1.81)	(60)	13,376	(0.78)	(27)	13,840	התחייבויות (ד)
	-	-		(2)	1,617	השפעת נגזרים מגדרים
	-	-		(12)	12,517	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
(1.81)	(60)	13,376	(0.60)	(41)	27,974	סך כל ההתחייבויות
1.56	1.44		3.44	1.82		פער הריבית
מטבע חוץ: פעילות חו"ל, שלוחות שהן זרוע ארוכה						
4.44	70	6,441	3.30	60	7,412	נכסים (ג) (ד)
	-	-		-	31	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
4.44	70	6,441	3.31	60	7,443	סך כל הנכסים
(2.34)	(36)	6,246	(1.64)	(28)	6,911	התחייבויות (ד)
	-	-		1	47	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
(2.31)	(36)	6,246	(1.60)	(27)	6,958	סך כל ההתחייבויות
2.13	2.10		1.71	1.66		פער הריבית
סך הכל						
3.60	192	21,693	2.84	154	22,050	נכסים כספיים במט"ח שהניבו
	-	-		5	1,662	הכנסות מימון
	(12)	(1,917)		179	11,729	השפעת נגזרים מגדרים
3.71	180	19,776	3.89	338	35,441	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
						סך כל הנכסים
(1.98)	(96)	19,622	(1.07)	(55)	20,751	התחייבויות כספיות במט"ח שגרמו
	-	-		(2)	1,617	הוצאות מימון
	-	-		(11)	12,564	השפעת נגזרים מגדרים
(1.97)	(96)	19,622	(0.80)	(68)	34,932	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
1.74	1.62		3.09	1.77		סך כל ההתחייבויות
						פער הריבית

- (א) הנתונים בלוח זה ניתנים לפני ולאחר השפעת מכשירים נגזרים (לרבות השפעות חוץ מאזניות של מכשירים נגזרים).
- (ב) על בסיס יתרות פתיחה חודשיות בבנק ובחברות מאוחדות בארץ, ותחילת הרבעונים בחברות מאוחדות בחו"ל, ולאחר ניכוי היתרה המאזנית הממוצעת של הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים.
- (ג) מהיתרה הממוצעת של הנכסים נוכחה (נוספה) היתרה הממוצעת של רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב בסך 50 מיליון דולר ארה"ב.
- (ד) למעט מכשירים נגזרים.
- (ה) נגזרים (ALM) המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, שלגביהם ניתן ליחס הכנסה (הוצאה) למגזרי הצמדה.
- (ו) לאור יישום הוראות המפקח על הבנקים החל מ-1 בינואר 2003 כמפורט באזור 9 לדוחות הכספיים, הנתונים לשלושה חודשים של 2003 אינם ברי השוואה לתקופה המקבילה ב-2002.

סקירת הנהלה

שיעורי הכנסה והוצאה (על בסיס מאוחד) (א) (המשך) מותאם להשפעת האינפלציה לפי מודד ספטמבר 2003

לתשעה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר						
2002			2003			
שיעור הכנסה (הוצאה) כולל נגזרים		הכנסות (הוצאות)	שיעור הכנסה (הוצאה) ללא השפעת כולל השפעת נגזרים		הכנסות (הוצאות)	יתרה
גידור	גידור	ממוצעת (ב) מימון (במיליוני ש"ח)	נגזרים	נגזרים	ממוצעת (ב) מימון (במיליוני ש"ח)	ממוצעת (ב) מימון (במיליוני ש"ח)
(א) ALM-ו	(א) ALM-ו	(ב) מימון	(ג) נגזרים	(ג) נגזרים	(ד) מימון	(ד) מימון
(א) ALM-ו	(א) ALM-ו	(ב) מימון	(ג) נגזרים	(ג) נגזרים	(ד) מימון	(ד) מימון
מטבע ישראלי לא צמוד						
	(1.16)	(571)	65,760	11.91	6,014	68,303
		(561)	10,056		727	9,977
(1.99)		(1,132)	75,816	11.64	6,741	78,280
	4.06	2,248	73,334	(8.75)	(4,791)	73,814
		-	-		(83)	3,931
4.06		2,248	73,334	(8.45)	(4,874)	77,745
2.07	2.90			3.19	3.16	
מטבע ישראלי צמוד למדד						
	4.93	2,219	60,415	6.43	2,936	61,386
		3	(882)		16	247
5.01		2,222	59,533	6.44	2,952	61,633
	(4.14)	(1,568)	50,796	(5.44)	(2,097)	51,713
		-	-		(54)	865
(4.14)		(1,568)	50,796	(5.49)	(2,151)	52,578
0.87	0.79			0.95	0.99	
מטבע חוץ : פעילות מקומית (לרבות מטבע ישראלי צמוד למט"ח)						
	9.34	4,930	71,198	(0.98)	(491)	66,755
		-	-		584	7,384
		352	(9,174)		1,508	49,198
11.51		5,282	62,024	1.73	1,601	123,337
	(9.62)	(4,454)	62,458	1.09	504	61,647
		-	-		(476)	7,182
		-	-		(844)	54,299
(9.62)		(4,454)	62,458	(0.88)	(816)	123,128
1.89	(0.28)			0.85	0.11	
מטבע חוץ : פעילות חו"ל, שלוחות שהן זרוע ארוכה						
	10.67	2,492	31,531	(1.72)	(423)	32,589
		-	-		8	117
10.67		2,492	31,531	(1.69)	(415)	32,706
	(8.01)	(1,848)	31,068	3.64	840	30,633
		1	-		-	188
(8.00)		(1,847)	31,068	3.62	840	30,821
2.67	2.66			1.93	1.92	

הערות ראה עמוד 29 לעיל.

סקירת הנהלה

שיעורי הכנסה והוצאה (על בסיס מאוחד) (א) (המשך) מותאם להשפעת האינפלציה לפי מודד ספטמבר 2003

לתשעה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר						
2002			2003			
שיעור הכנסה (הוצאה) כולל נגזרים	הכנסות (הוצאות)	יתרה	שיעור הכנסה (הוצאה) ללא השפעת כולל השפעת נגזרים		הכנסות (הוצאות)	יתרה
גידור (באחוזים)	מימון (במיליוני ש"ח)	ממוצעת (ב) מימון	נגזרים (באחוזים)	נגזרים (באחוזים)	מימון (ב) מימון	ממוצעת (ב) מימון (במיליוני ש"ח)
						סך הכל נכסים כספיים שהניבו הכנסות מימון (ד) (ו)
5.32	9,070	228,904		4.71	8,036	229,033
	-	-			584	7,384
	(206)	-			2,259	59,539
5.20	8,864	228,904	4.93		10,879	295,956
						סך כל הנכסים
						סך הכל התחייבויות כספיות שגרמו הוצאות מימון (ד)
(3.46)	(5,622)	217,656		(3.41)	(5,544)	217,807
	-	-			(476)	7,182
	1	-			(981)	59,283
(3.46)	(5,621)	217,656	(3.30)		(7,001)	284,272
1.74	1.86		1.63	1.30		
						פער הריבית
	-				(35)	
						בגין אופציות
						בגין מכשירים נגזרים אחרים (לא כולל אופציות, נגזרים בגידור, ב-ALM ונגזרים משובצים שהורדו) (ט)
	60				10	
						עמלות מעסקי מימון והכנסות מימון אחרות (ז)
	509 (יא)				649	
	(145)				43	
						הוצאות מימון אחרות
	3,667				4,545	
						רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	(1,302)				(1,267)	
						הפרשה לחובות מסופקים (לרבות הפרשה כללית ונוספת)
	2,365				3,278	
						רווח מפעולות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים
		228,904				229,033
		2,344				3,054
		3,140				3,461
		(1,029)				(1,083)
		233,359				234,465
						סך כל הנכסים הכספיים
		217,656				217,807
						התחייבויות כספיות שגרמו הוצאות מימון (ד)
		2,362				2,523
		5,535				5,575
		225,553				225,905
						התחייבויות הנובעות ממכשירים נגזרים (ח)
						התחייבויות כספיות אחרות (ד)
						סך כל ההתחייבויות הכספיות
		7,806				8,560
		6,658				6,025
		1,396				1,064
		13,068				13,521
						סך הכל עודף נכסים כספיים על התחייבויות כספיות
						נכסים לא כספיים
						התחייבויות לא כספיות
						סך כל האמצעים ההוניים

הערות ראה עמוד 29 לעיל.

סקירת הנהלה

שיעורי הכנסה והוצאה (על בסיס מאוחד) (א) (המשך) מטבע חוץ: נומינלי ב-\$ ארה"ב

לתשעה חודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר						
2002			2003			
שיעור הכנסה (הוצאה) כולל נגזרים	הכנסות (הוצאות)	יתרה	שיעור הכנסה (הוצאה) ללא השפעת כולל השפעת נגזרים	הכנסות (הוצאות)	יתרה	
גידור (באחוזים)	מימון (ב) (ממוצעת)	(במיליוני \$)	נגזרים (באחוזים)	מימון (ב) (ממוצעת)	(במיליוני \$)	
מטבע חוץ: פעילות מקומית						
(לרבות מטבע ישראלי צמוד)						
מטבע חוץ						
3.16	355	15,011	3.32	368	14,852	נכסים (ג) (ד)
	-	-		102	1,641	השפעת נגזרים מגדרים
	(8)	(1,931)		176	10,953	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
3.55	347	13,080	3.15	646	27,446	סך כל הנכסים
(1.91)	(188)	13,149	(1.86)	(191)	13,698	התחייבויות (ד)
	-	-		(78)	1,596	השפעת נגזרים מגדרים
	-	-		(11)	12,077	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
(1.91)	(188)	13,149	(1.37)	(280)	27,371	סך כל ההתחייבויות
1.64	1.25		1.78	1.46		פער הריבית
מטבע חוץ: פעילות חו"ל, שלוחות שהן זרוע ארוכה						
4.18	209	6,690	3.34	181	7,238	נכסים (ג) (ד)
	-	-		1	26	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
4.18	209	6,690	3.35	182	7,264	סך כל הנכסים
(2.21)	(109)	6,591	(1.68)	(86)	6,802	התחייבויות (ד)
	1	-		-	42	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
(2.19)	(108)	6,591	(1.67)	(86)	6,844	סך כל ההתחייבויות
1.99	1.97		1.68	1.66		פער הריבית
סך הכל						
3.48	564	21,701	3.32	549	22,090	נכסים כספיים במט"ח שהניבו
	-	-		102	1,641	הכנסות מימון
	(8)	(1,931)		177	10,979	השפעת נגזרים מגדרים
3.76	556	19,770	3.19	828	34,710	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
						סך כל הנכסים
(2.01)	(297)	19,740	(1.80)	(277)	20,500	התחייבויות כספיות במט"ח שגרמו
	-	-		(78)	1,596	הוצאות מימון
	1	-		(11)	12,119	השפעת נגזרים מגדרים
(2.00)	(296)	19,740	(1.43)	(366)	34,215	השפעת נגזרים משובצים ו-ALM (ה)
1.76	1.47		1.76	1.52		סך כל ההתחייבויות
						פער הריבית

- (א) הנתונים בלוח זה ניתנים לפני ולאחר השפעת מכשירים נגזרים (לרבות השפעות חוץ מאזניות של מכשירים נגזרים).
- (ב) על בסיס יתרות פתיחה חודשיות בבנק ובחברות מאוחדות בארץ, ותחילת הרבעונים בחברות מאוחדות בחו"ל, ולאחר ניכוי היתרה המאזנית הממוצעת של הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים.
- (ג) מהיתרה הממוצעת של הנכסים נוכחה (נוספה) היתרה הממוצעת של רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב בסך 30 מיליון דולר ארה"ב.
- (ד) למעט מכשירים נגזרים.
- (ה) נגזרים (ALM) המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, שלגביהם ניתן ליחס הכנסה (הוצאה) למגזרי הצמדה.
- (ו) לאור יישום הוראות המפקח על הבנקים החל מ-1 בינואר 2003 כמפורט באזור 9 לדוחות הכספיים, הנתונים לתשעה חודשים של 2003 אינם ברי השוואה לתקופה המקבילה אשתקד ב-2002.

א.נ.,

הנדון: סקירת דוחות כספיים ביניים מאוחדים בלתי מבוקרים לתקופות שנסתיימו ביום 30 בספטמבר 2003

לבקשתכם סקרנו את תמצית מאזן הביניים המאוחד של בנק לאומי לישראל בע"מ והחברות המאוחדות שלו ליום 30 בספטמבר 2003 ואת תמצית דוחות הביניים המאוחדים על הרווח וההפסד ודוחות הביניים על השינויים בהון העצמי לתקופות של תשעה חודשים ושלושה חודשים שנסתיימו באותו תאריך.

סקירתנו נערכה בהתאם לנהלים, שנקבעו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל וכוללת בין היתר: קריאת הדוחות הכספיים הנ"ל, קריאת הפרוטוקולים של האסיפות הכלליות ושל ישיבות הדירקטוריון וועדותיו ועריכת בירורים עם האחראים לעניינים הכספיים והחשבונאיים בבנק.

הומצאו לנו דוחות של רואי חשבון אחרים בדבר סקירת דוחות כספיים ביניים של החברות המאוחדות בחו"ל, אשר נכסיהן מהווים כ-14% מסך כל הנכסים הכלולים בתמצית מאזן הביניים המאוחד ליום 30 בספטמבר 2003, ורווחיהן מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים מהווים כ-12% וכ-18% מכלל הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים הכלולים בתמצית דוחות הרווח וההפסד המאוחדים לתקופות של תשעה חודשים ושלושה חודשים שנסתיימו באותו תאריך בהתאמה.

מאחר שהסקירה שנערכה מצומצמת בהיקפה ואינה מהווה בדיקה לפי תקני ביקורת מקובלים, אין אנו מחוויים דעה על דוחות הביניים המאוחדים.

בביצוע סקירתנו, לרבות עיון בדוחות רואי חשבון אחרים, כאמור לעיל, לא בא לידיעתנו דבר המצביע על כך, שיש צורך בשינויים מהותיים בדוחות הביניים התמציתיים האמורים, כדי שיוכלו להיחשב כדוחות כספיים ביניים שהוכנו לפי כללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

אנו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 3 לדוחות הכספיים בקשר לתביעה נגד הבנק וחברה מאוחדת, לאמור בבאור 4 בקשר לתביעה נגד הבנק, לאמור בבאור 5 בקשר לאי ודאויות הקשורות בחברה מאוחדת, לאמור בבאור 6. א. ב. בקשר לאי ודאויות הנובעות מתביעות נגד הבנק וחברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ ולאמור בבאורים 7. ב. ו-8 בדבר אי ודאויות הקשורות בחברות כלולות. הבנק אינו יכול להעריך מה תהיינה השלכות על הבנק, אם בכלל, על מצבו הכספי ועל תוצאות פעולותיו של העניינים הנ"ל ואם תהיינה מהותיות, אם לאו.

סומך חייקין
רואי חשבון

ליבושיץ קסירר
רואי חשבון

30 בנובמבר 2003

דוחות כספיים

תמצית מאזן מאוחד ליום 30 בספטמבר 2003
מותאם להשפעת האינפלציה לפי מדד ספטמבר 2003

2002 31 בדצמבר	2002 30 בספטמבר	2003 30 בספטמבר	
(מבוקר)	(בלתי מבוקר)	(בלתי מבוקר)	(במיליוני ש"ח)
			נכסים
23,867	23,136	21,913	מזומנים ופיקדונות בבנקים
36,289	36,775	38,704	ניירות ערך
172,452	172,851	170,115	אשראי לציבור
1,431	1,514	1,225	אשראי לממשלות
1,355	1,403	1,321	השקעות בחברות כלולות
2,562	2,518	2,572	בניינים וציוד
6,544	5,797	7,057	נכסים אחרים
244,500	243,994	242,907	סך כל הנכסים
			התחייבויות והון
205,826	203,140	201,800	פיקדונות הציבור
3,686	5,078	4,034	פיקדונות מבנקים
2,944	3,335	3,035	פיקדונות מממשלות
10,267	10,836	10,696	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
8,162	8,025	8,805	התחייבויות אחרות
230,885	230,414	228,370	סך כל ההתחייבויות
415	362	260	זכויות בעלי מניות חיצוניים
13,200	13,218	14,277	הון עצמי
244,500	243,994	242,907	סך כל ההתחייבויות וההון

ז. נהרי
משנה למנהל הכללי
ראש החטיבה לכספים

ג. מאור
מנהל כללי ראשי

א. רף
יו"ר הדירקטוריון

הבאורים לתמצית הדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

תאריך אישור הדוחות הכספיים: 30 בנובמבר 2003

דוחות כספיים

תמצית דוח רווח והפסד מאוחד לתקופות שנתיים ביום 30 בספטמבר 2003 מותאם להשפעת האינפלציה לפי מדד ספטמבר 2003

לשנה שנתיימה		לתשעה חודשים שנתיימו		לשלושה חודשים שנתיימו	
ביום 31 בדצמבר		ביום 30 בספטמבר		ביום 30 בספטמבר	
2002	2002	2003	2002	2003	
(מבוקר)		(בלתי מבוקר)		(בלתי מבוקר)	
(במיליוני ש"ח)					
5,104	3,667 (א)	4,545	1,403 (א)	1,553	רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
1,915	1,302	1,267	615	387	הפרשה לחובות מסופקים
3,189	2,365	3,278	788	1,166	רווח מפעולות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים
הכנסות תפעוליות ואחרות					
2,441	1,837	1,828	604	601	עמלות תפעוליות
(7)	9 (א)	35	(3) (א)	16	רווחים (הפסדים) מהשקעות במניות, נטו
472	366	460	113	114	הכנסות אחרות
2,906	2,212	2,323	714	731	סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות
הוצאות תפעוליות ואחרות					
3,489	2,380	2,501	821	846	משכורות והוצאות נלוות
992	726	774	261	256	אחזקה ופחת בניינים וציוד
790	705	776	238	249	הוצאות אחרות
5,271	3,811	4,051	1,320	1,351	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
824	766	1,550	182	546	רווח מפעולות רגילות לפני מסים
263	301	728	55	155	הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות
561	465	822	127	391	רווח מפעולות רגילות לאחר מסים
(33)	4	111	(2)	37	חלק הקבוצה ברווחים (בהפסדים) מפעולות רגילות של חברות כלולות לאחר השפעת המס
(113)	(53)	(1)	(11)	(16)	חלקם של בעלי מניות חיצוניים ברווחים מפעולות רגילות לאחר מסים של חברות מאוחדות
415	416	932	114	412	רווח נקי מפעולות רגילות
9	(3)	(18)	(1)	6	רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות לאחר מסים
424	413	914	113	418	רווח נקי לתקופה
(בש"ח)					
רווח ל-1 ש"ח ערך נקוב נומינלי של הון מניות					
0.294	0.294	0.659	0.081	0.291	רווח נקי מפעולות רגילות
0.006	(0.002)	(0.013)	(0.001)	0.004	רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות לאחר מסים
0.300	0.292	0.646	0.080	0.295	סך הכל
(באלפי ש"ח)					
הערך הנקוב של הון המניות הנומינלי המשוקלל לצורך החישוב הנ"ל					
1,414,233	1,414,233	1,414,233	1,414,233	1,414,233	

(א) סווג מחדש.

הבאורים לתמצית הדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות כספיים

תמצית דוח מאוחד על השינויים בהון העצמי לתקופות שנתיים ביום 30 בספטמבר 2003 מותאם להשפעת האינפלציה לפי מדד ספטמבר 2003

לשלושה חודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר					
2002			2003		
(בלתי מבוקר)					
סך כל	הון	סך כל	הון	סך כל	הון
ההון העצמי	וקרנות הון	ההון העצמי	וקרנות הון	ההון העצמי	וקרנות הון
(במיליוני ש"ח)					
13,072	6,032	7,040	13,932	6,892	7,040
113	113	-	418	418	-
38	38	-	(95)	(95)	-
(9)	(9)	-	42	42	-
4	4	-	(20)	(20)	-
13,218	(א) 6,178	7,040	14,277	(א) 7,237	7,040
יתרה לתחילת התקופה					
רווח נקי לתקופה					
התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה					
לפי שווי הוגן					
השפעת המס המתייחס					
התאמות מתרגום בגין חברות כלולות					
יתרה לסוף התקופה					

לתשעה חודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר					
2002			2003		
(בלתי מבוקר)					
סך כל	הון	סך כל	הון	סך כל	הון
ההון העצמי	וקרנות הון	ההון העצמי	וקרנות הון	ההון העצמי	וקרנות הון
(במיליוני ש"ח)					
13,025	5,985	7,040	13,200	6,160	7,040
413	413	-	914	914	-
(432)	(432)	-	352	352	-
202	202	-	(159)	(159)	-
10	10	-	(30)	(30)	-
13,218	(א) 6,178	7,040	14,277	(א) 7,237	7,040
יתרה לתחילת התקופה					
רווח נקי לתקופה					
התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה					
לפי שווי הוגן					
השפעת המס המתייחס					
התאמות מתרגום בגין חברות כלולות					
יתרה לסוף התקופה					

לשנה שנתיים ביום 31 בדצמבר 2002 (מבוקר)					
סך כל	הון	סך כל	הון	סך כל	הון
ההון העצמי	וקרנות הון	ההון העצמי	וקרנות הון	ההון העצמי	וקרנות הון
(במיליוני ש"ח)					
13,025	5,985	7,040			
424	424	-			
(425)	(425)	-			
194	194	-			
14	14	-			
(32)	(32)	-			
13,200	(א) 6,160	7,040			
יתרה ליום 1 בינואר 2002					
רווח נקי בשנת החשבון					
התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן					
השפעת המס המתייחס					
התאמות מתרגום בגין חברות כלולות					
הלוואות לעובדים לרכישת מניות הבנק					
יתרה ליום 31 בדצמבר 2002					

(א) העודפים לסוף התקופה כוללים:

1. התאמות מתרגום דוחות כספיים של חברות מוחזקות אוטונומיות בחו"ל בסך (400) מיליוני ש"ח (ליום 30 בספטמבר 2002 בסך (374) מיליוני ש"ח וליום 31 בדצמבר 2002 בסך (370) מיליוני ש"ח).
2. התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן, בניכוי המס המתייחס, בסך 57 מיליוני ש"ח (ליום 30 בספטמבר 2002 בסך (135) מיליוני ש"ח וליום 31 בדצמבר 2002 בסך (136) מיליוני ש"ח).

הבאורים לתמצית הדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

1. הדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2003 ולתקופה שנתיימה באותו תאריך, נערכו בעקבות על פי כללי החשבונאות שהוחלו בדוחות המבוקרים לשנת 2002, למעט הנושאים המפורטים בבאור 9 להלן.

2. א. קיימות תביעות תלויות שונות נגד הבנק וחברות מאוחדות מסוימות של צדדים שלישיים, בעיקר תביעות של לקוחות, בין היתר בטענות של חיובי ריבית בשיעורים שלא כדין ו/או שלא לפי המוסכס, התניית שירות בשירות, בעיקר בנוגע לרכישת תוכניות חיסכון, חיוב וזיכוי חשבונות שלא במועד, אופן חישובי ריבית וימי ערך, אי ביצוע הוראות רכישה ומכירה של ניירות ערך עבור לקוחות וכן תביעות בתחום יחסי עבודה.

כמו כן, תלויות כנגד הבנק וחברות מאוחדות מסוימות בקשות להגשת תביעות ייצוגיות בנושאים שונים הקשורים בעיקר ליחסי בנק לקוח, שסכומה של אף אחת מהן אינו מהותי או שאינן מהותיות או שהסכום שנטען על ידי התובע מגיש הבקשה לתביעה הייצוגית שהינו כשלעצמו מהותי, לדעת הבנק הינו חסר בסיס. בעבר נהג הבנק לפרט בבאורים לדוחות הכספיים גם תביעות מעין אלה.

לדעת הנהלת הבנק והנהלות החברות המאוחדות, המתבססות על חוות דעת משפטיות באשר לסיכויי התביעות ולסיכויי הבקשות להגשת תביעות ייצוגיות, כאמור לעיל, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות לכיסוי נזקים אפשריים לגבי תביעות אשר לדעת הבנק והחברות הבנות לא תידחנה או תתבטלנה, וזאת למרות שהתביעות הנ"ל מוכחות על ידיהן.

ב. הבנק התחייב לשפות את נושאי המשרה בבנק שאינם דירקטורים בבנק (להלן: "נושאי המשרה הנ"ל"), וזאת עקב מילוי תפקידם בבנק ובחברות בנות ואחרות מטעם הבנק וכן בגין רשימה של אירועים כמקובל במערכת הבנקאות בישראל, הכוללים בין היתר את הפעילות הבנקאית השגרתית של הבנק, הצעת ניירות ערך לציבור על פי תשקיף ודיווחים לציבור ולרשויות הפיקוח. תקרת השיפוי לכל נושאי המשרה בבנק במצטבר, לרבות שיפוי דומה שניתן, אם ינתן, לדירקטורים בבנק, ולרבות השיפוי שהוענק לנושאי משרה בבנק לאומי צרפת, הינה רבע מההון העצמי של הבנק. ההתחייבות לשיפוי תחול רק לאחר שמוצו זכויות נושאי המשרה הנ"ל כלפי צד ג' (כגון מבטח). נוסח השיפוי הינו על פי הקבוע בחוק החברות. עוד התחייב הבנק לשפות את היועצת המשפטית לדירקטוריון הבנק, בגין מתן שרותים משפטיים לדירקטוריון, לבנק ולדירקטורים כיועצת משפטית לדירקטוריון בנוסח דומה.

במקביל החל הבנק בצעדים לקראת מתן שיפוי גם לדירקטורים של הבנק באותם תנאים והגבלות כפי שניתנו לנושאי המשרה הנ"ל. כחלק מאותם צעדים נעשתה פניה לוועדת המניות של הבנק אשר פנתה להתייעצות עם משרד האוצר, בנק ישראל ומשרד המשפטים. יו"ר הוועדה שלח לבנק את עמדת משרד האוצר לפיה ראוי לצמצם את השיפוי לדירקטורים הן בהיקפו והן בתחולתו וכי לדעת משרד האוצר קיים ספק בדבר תוקפו המשפטי של השיפוי מראש בצורתו הנוכחית.

ג. הבנק העניק פטור לנושאי המשרה בבנק, שאינם דירקטורים בבנק, מאחריות בשל נזק עקב הפרת חובת הזהירות של נושאי המשרה האמורים כלפי הבנק. הבנק העניק פטור דומה ליועצת המשפטית לדירקטוריון בקשר למתן השירותים המשפטיים הנזכרים בסעיף ב' לעיל.

3. בחודש ספטמבר 1997 הגישה חברה זרה הנמצאת בהליכי פירוק תביעה נגד הבנק וחברה מאוחדת שלו ועובדים מסוימים שלהם בסכום של כ-153 מיליון ש"ח למועד הגשתה בגין העברת 43.4 מיליון דולר על ידי החברה הזרה לחשבון בבנק שהתנהל על שם מנהל החברה הזרה. מפרק החברה טוען, בין היתר, שהנתבעים פעלו באופן שאפשרו למנהל החברה הזרה לגזול ממנה את הסכום הנ"ל.

דוחות כספיים

הבנק, החברה המאוחדת ויתר הנתבעים דוחים מכל וכל את טענות התובע וטוענים כי פעלו כדין וכנדרש. לדעת הנהלת הבנק בהסתמך על חוות דעת יועציו המשפטיים של הבנק, על פי הידוע להם ולבנק בשלב זה, לנתבעים טענות הגנה טובות נגד התביעה. בשלב זה לא ניתן להעריך את סיכויי התביעה ולא נעשתה הפרשה בגינה.

4. ביום 19 ביוני 2002 הגישה עיריית רמלה בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד הבנק, מרכז סליקה בנקאי בע"מ ובנקים נוספים. המבקשת טוענת כי הבנקים הנתבעים עשו הסדר כובל בקשר לעמלה הנגבית על ידיהם מלקוחותיהם, המקבלים שירותי סליקת הוראות קבע וכי עקב הסדרים כובלים שהנתבעים צד להם, המבקשת - וכל ציבור הנזקקים לשירותי סליקת הוראות קבע - משלמים בגין שירותי סליקת הוראות קבע סכומים בלתי הוגנים ובלתי סבירים. סכום התביעה הייצוגית הנטען הוא 967.5 מיליוני ש"ח.

לדעת הנהלת הבנק בהסתמך על חוות דעת יועציו המשפטיים של הבנק, לא ניתן בשלב זה להעריך את סיכויי התביעה והבקשה לאישור. לא בוצעה הפרשה.

5. בנק לאומי למשכנתאות בע"מ

כנגד בנק לאומי למשכנתאות בע"מ (להלן – "בלמ"ש") תלויים ועומדים הליכים כדלקמן:

א. תביעה ייצוגית, שההליכים בה מעוכבים בשל הליכי ערעור, בקשר עם גבית עמלות ביטוח חיים וביטוחי מבנה של לווים, שעניינה עתירה לסעד הצהרתי "בנושא ההסדר הכובל וסוגיית הביטוחים השונים".

ב. עתירה לבג"צ בטענה שעל הבנקים למשכנתאות להפסיק לעסוק בתיווך לעסקי ביטוח.

ג. בקשות לאישור תביעה ייצוגית בנושאים שונים: תשלום יתר נטען של פרמיה בביטוחי מבנה הנערכים באמצעות בלמ"ש; גביית יתר נטענת של ריבית בהלוואות בריבית משתנה; קביעת שיעורי ריבית גבוהים ומופרזים בהלוואות המשוחררות בחלקים; גביית יתר נטענת של מס בולים.

לדעת הנהלת בלמ"ש, בהסתמך על חוות דעת יועציו המשפטיים של בלמ"ש, לא ניתן בשלב זה להעריך את סיכויי התביעות ואת סיכויי אישור התביעות כתביעות ייצוגיות. לפיכך לא נכללו הפרשות בגין הליכים כאמור.

להרחבה בעניין הליכים אלה ראה הדוחות הכספיים של בלמ"ש.

6. כרטיסי אשראי

א. בהסכם הפרדת הבעלות בחברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (להלן – "כ.א.ל.") בין לאומי אחזקות פיננסיות בע"מ (שהינה חברה בבעלות מלאה של הבנק) (להלן – "לאומי אחזקות") לבין בנק דיסקונט לישראל בע"מ (להלן – "בנק דיסקונט") שנחתם ביום 3 בינואר 2000 התחייבה לאומי אחזקות לשפות את בנק דיסקונט, בגין סכומים שונים ש.כ.א.ל. ו/או דינרס קלוב ישראל בע"מ ("דינרס") יחויבו לשלם בגין ארועים שהוגדרו, לרבות בגין תביעות משפטיות על פי רשימה מוגדרת (לרבות תביעות ייצוגיות). סכום השיפוי מוגבל בסכום התמורה ששולמה במסגרת העיסקה, בתוספת חלקה של לאומי אחזקות בדיבידנד שחולק ביום 4 בינואר 2000, בהתאמה ובניכויים מסוימים שנקבעו (כשסכום זה צמוד ונושא ריבית כמפורט בהסכם הפרדת הבעלות), ותשלומו כפוף לתנאים שונים שנקבעו, כמפורט בהסכם הפרדת הבעלות.

ב. ביום 17 באוגוסט 1998 הוגשו לבית המשפט המחוזי בתל-אביב כתב תביעה ובקשה לאשר הגשת תביעה ייצוגית כנגד הבנק, כ.א.ל. ואחרים בעניין גביית עמלות מופרזות מבתי עסק אשר כיבדו כרטיסי אשראי. הסכום הנתבע מכל הנתבעים ביחד ולחוד הינו 1.025 מיליארד ש"ח למועד הגשת התביעה.

דוחות כספיים

ביום 29 בינואר 2003 אישר בית המשפט הגשת התביעה הייצוגית. ההחלטה האמורה מבוססת, בין היתר, על השקפתו של בית המשפט המחוזי לפיה "קיימת אפשרות סבירה ששאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לקבוצה יוכרעו בתובענה הייצוגית לטובת הקבוצה".

עילת התביעה בגינה אישר בית המשפט את הגשת התביעה הייצוגית נגד הבנק (ונגד בנק דיסקונט) היא קיומו של הסדר כובל וזאת ביחס לטענת התובע "כי על פי הסכם שביניהם בכל הנוגע למשיבות מס' 1 (כ.א.ל.) ומס' 2 (דיינרס), ימנעו תחרות בין הבנקים" וביחס ל"התנהגות שני הבנקים בכל הנוגע לכרטיסי ויזה ודיינרס שהנפיקו שתי המשיבות הראשונות".

בית המשפט אישר הגשת תביעה ייצוגית גם נגד כ.א.ל., דיינרס, ישראלכרט בע"מ ופועלים אמריקן אקספרס בע"מ בקשר לטענת התובע כי הללו היו, בתקופה הרלבנטית לתובענה, בעלי מונופולין בשוקי סליקה (נטענים) של כרטיסי "ויזה", "דיינרס", "ישראלכרט", ו"אמריקן אקספרס", בהתאמה, וכי הם ניצלו לרעה את מעמדן המונופוליסטי הנטען על מנת לגבות מחברי הקבוצה עמלות סליקה מופרזות. בהקשר זה יצויין, כי לבנק התחייבות לשיפוי כלפי בנק דיסקונט כמפורט בפיסקה א. לעיל.

ביום 10 בפברואר 2003 נעתר בית המשפט המחוזי, לבקשה לעכב את המשך הדיון בתובענה ולדחות את המועד להגשת כתב הגנה מטעם הנתבעים והמועד לפרסום ההודעה על אישור התביעה הייצוגית – זאת לאור כוונתם של הנתבעים להגיש בקשות רשות לערער לבית המשפט העליון על ההחלטה מיום 29 בינואר 2003, ולאור כוונת המערער לערער על ההחלטה באותם עניינים בהם נדחתה בקשתו. ההחלטה לעכב את הדיון בתובענות אושרה על ידי בית המשפט העליון. הבנק ויתר המשיבים נגדם אושרה תביעה ייצוגית הגישו בקשות רשות לערער על ההחלטה לבית המשפט העליון. התובע הגיש ערעור על ההחלטה בעניינים בהם נדחתה בקשתו, לרבות עניינים בהם נדחתה בקשתו ביחס לבנק. לדעת היועצים המשפטיים של הבנק, לאור מורכבות וחדשנות הנושאים הנדונים, לא ניתן להעריך, בשלב זה, את סיכויי התביעה הייצוגית, את סיכויי בקשות הרשות לערער על עצם ההחלטה לאשר את התביעה כתביעה ייצוגית או את סיכויי הערעור שהגיש התובע. לא בוצעה הפרשה.

ג. בתאריך 18 במאי 2000 הגיעו הבנק, לאומי קארד, כ.א.ל., בנק דיסקונט, אלפא קארד, הבנק הבינלאומי ועורק זהב השקעות בע"מ להסכמה בדבר העקרונות שישררו בנוגע להנפקה וסליקה של כרטיסי ויזה בישראל במסגרת הסכם מקומי (להלן: "ההסכם").

ההסכם, אשר החיל על הצדדים לו את הוראות ההסכם המקומי מתאריך 7 ביולי 1998 בשינויים מסויימים, נחתם בעקבות רכישת נכסים, ציוד ומערכות תפעול של אלפא קארד על ידי לאומי קארד.

הממונה על הגבלים עסקיים העניק להסכם פטור, בתנאים, לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988, במסגרת תיק פטור 3728 וזאת לתקופה של 4 שנים. תוקפו של פטור 3728 הוארך ע"י הממונה מעת לעת והוא ישאר בתוקף לתקופה של שנה וחצי מיום 11 באוגוסט 2002 או עד לגמר ההתדיינות בבקשה שהוגשה לבית הדין להגבלים עסקיים, ביום 6 בספטמבר 2001, כמפורט להלן, לפי המוקדם. בין יתר התנאים על פי ההסכם בין הצדדים והפטור שניתן על ידי הממונה, נקבע מנגנון לקביעת עמלות המנפיק (Interchange fee), שישולמו על ידי הסולקים למנפיקים, התפלגותן ושיעורן וכן נקבעו שיעורי עמלות המנפיק והתפלגותן עד ליום 1 במרס 2001.

ביום 8 במרס 2001 נתן הממונה פטור במסגרת תיק פטור 4428, בו נקבעו שיעורים והתפלגויות לעמלות המנפיק (להלן: "אישור הממונה"). באישור הממונה נקבע כי הצדדים לפטור מתחייבים להורדה מסויימת של שיעורי עמלות המנפיק. כמו כן דרש הממונה כי הצדדים לפטור יחלו בהנפקה ובסליקה של

דוחות כספיים

כרטיסי חיוב מסוג מאסטרקארד בלוח הזמנים שנקבע באישור הממונה. תוקפו של אישור הממונה הוארך על ידי הממונה עד ליום 9 בספטמבר 2001.

הבנק ולאומי קארד החלו בהנפקת כרטיסי חיוב מסוג מאסטרקארד. הבנק ולאומי קארד פנו לממונה בבקשה לדחות את מועד תחילת סליקת כרטיסי חיוב מסוג מאסטרקארד באמצעות ממשק טכני משותף. המגעים עם הממונה בענין זה נמשכים על מנת להסדיר את נושא סליקת המאסטרקארד על ידי קבוצת בנק לאומי. ביום 7 באוגוסט 2002 הגיש הממונה לבית הדין בקשה על מנת שיאשר צו מוסכם שגובש בינו ובין קבוצת הפועלים. לשיטת הממונה, הצו בא להסדיר את פתיחת מערכת המאסטרקארד בישראל לתחרות ועל מנת להטיל מגבלות על קבוצת הפועלים בעיקר בקשר עם הנפקה וסליקה של כרטיסי ישראלכרט ומאסטרקארד. לדעת הבנק ולאומי קארד, אין בצו, ככל שיאושר, מענה שלם לפתרון היתרונות התחרותיים אשר יוקנו לקבוצת הפועלים כל עוד סליקת כרטיסי הישראלכרט לא תיפתח בפני לאומי קארד, ובענין זה ממשיך הבנק במגעים בין היתר עם רשות ההגבלים העסקיים.

ביום 6 בספטמבר 2001, הגישו הבנק ולאומי קארד לבית הדין להגבלים עסקיים, בקשה לאישור הסדר כובל בקשר עם עמלות מנפיק שישולמו על ידי הסולקים למנפיקים של כרטיסי ויזה, בשיעורים ובתנאים כפי שהוסכמו בהסכם חדש שנחתם בין הבנק, לאומי קארד, בנק דיסקונט, כ.א.ל. והבנק הבינלאומי (להלן: "ההסכם החדש"), וכן בקשה למתן היתר זמני לפעול על פי ההסכם החדש. לאחר קבלת המלצת הממונה מיום 7 בספטמבר 2001 נתן בית הדין להגבלים עסקיים ביום 9 בספטמבר 2001 היתר זמני ארעי כאמור. סופרפארם (ישראל) בע"מ, אייס רשתות שיווק מוצרי צריכה בע"מ, תשלובת כיתן בע"מ, קבוצת גולף א.ק. בע"מ ושופרסל בע"מ (להלן ביחד "המתנגדות") הגישו לבית הדין להגבלים עסקיים התנגדויות לאישור ההסדר הכובל וכן הוגשו על ידיהן התנגדויות למתן ההיתר הזמני ובקשות לביטול ההיתר הזמני הארעי. ביום 22 בדצמבר 2002 נתן בית הדין להגבלים עסקיים היתר זמני להסכם החדש. על פי החלטת בית הדין, ההיתר הזמני יעמוד בתוקף עד להחלטה בבקשת אישור ההסכם החדש בהליך העיקרי.

השיעור הממוצע של עמלות המנפיק, כפי שנקבע בהסכם החדש, הופחת בהשוואה לשיעור הממוצע של עמלות המנפיק כפי שנקבעו באישור הממונה, וכן צומצמו הפערים בשיעורי עמלות המנפיק בין הקטגוריות השונות של בתי העסק.

הדיון בבקשת אישור ההסכם החדש טרם הסתיים.

ביום 7 באוקטובר 2003 הגישה רשות ההגבלים העסקיים לבית הדין בקשה למתן צו להבטחת קיום תנאי ההסדר הזמני, לפיו תבוצע הפחתה זמנית בשיעורי עמלות המנפיק וכן המנהלים הכלליים של לאומי קארד וכ.א.ל. יחויבו לחתום על תצהירים תקופתיים בהם הם יאשרו כי תנאי ההיתר הזמני מקוימים במלואם. לפי הנטען בבקשה, כ.א.ל. ולאומי קארד חרגו, בתקופות מסויימות, מתנאי ההיתר הזמני בקשר עם גובה עמלת המנפיק הממוצעת. כ.א.ל. ולאומי קארד הגישו את תגובתם לפיה, בין היתר לא היתה כל הפרה כאמור ואין מקום לבקשה.

הורדת שיעור עמלות המנפיק תשפיע לרעה על הכנסות הבנק כמנפיק. סך כל עמלות המנפיק שנתקבלו בבנק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2003 הסתכמו בסך 41 מיליון ש"ח בדומה לתקופה המקבילה אשתקד.

ד. בעקבות הודעתה של לאומי קארד, בדבר גביית עמלות חדשות ממחזיקי הכרטיס, פנה נציג הממונה ביום 28 בינואר 2002 ללאומי קארד בדרישה מפורטת לקבלת מסמכים, נתונים ומידע בנוגע לגביית עמלות אלה. כל אשר נתבקש על ידי הממונה הועבר על ידי לאומי קארד לרשות כנדרש.

דוחות כספיים

ה. במסגרת מבצעי שיווק לכרטיסי "דיינרס" שערך הבנק, בעיקר בשנים 1998 ו-1999, נתגלו מקרים בהם חוייבו לקוחות בעמלות בגין כרטיסים שהונפקו להם כאמור, אך לא נדרשו על ידיהם. הבנק פעל ופועל באמצעים מאמצעים שונים על מנת למנוע הישנות מקרים כאמור. בנוסף פעל ופועל הבנק להחזרת העמלות שנגבו כאמור מאותם לקוחות בתוספת ריבית מתאימה. המפקח על הבנקים הודיע לבנק בחודש מרס 2002 כי החומר הקיים אצלו בענין כרטיסי דיינרס יחד עם תגובת הבנק, הועבר לפרקליטות המדינה על מנת שזו תשקול אם יש צורך לפתוח בחקירת משטרה בנושא זה.

ו. במסגרת הנפקת כרטיסי אשראי מסוג "לאומי ויזה" ללקוחות הבנק, הציע הבנק לחלק מלקוחותיו להצטרף למועדון "הנוסע הנאמן", שהינו מועדון משותף ללאומי קארד ואל-על, וזאת ללא תשלום דמי הצטרפות למועדון. בעקבות תקלה טכנית שארעה חוייבו בטעות כ- 3,500 מלקוחות אלה בדמי הצטרפות. עם היוודע הטעות פעל הבנק לאיתור כל אותם הלקוחות ולזיכוי חשבונם בסכום החיוב בתוספת מתאימה. בחודש מרס 2002 הודיע המפקח על הבנקים לבנק, כי החומר הקיים אצלו בנושא זה הועבר לפרקליטות המדינה, על מנת שזו תשקול אם יש צורך לפתוח בחקירת משטרה בנושא זה.

7. מגדל אחזקות ביטוח ופיננסים בע"מ (להלן – "מגדל אחזקות")

א. בסעיף השקעות בניירות ערך של מגדל אחזקות כלולה "השקעת קבע" במניות סחירות של הבנק, ההשקעה המוצגת על בסיס העלות מסתכמת בסך 989 מיליוני ש"ח.

בחודש נובמבר 2002 נערכה הערכת שווי של הבנק ליום 30 בספטמבר 2002, לפי הערכת השווי שהתקבלה במגדל אחזקות, שווי חבילת המניות שמוחזקות על ידה נע בטווח של בין 864 מיליון ש"ח ל-939 מיליון ש"ח.

לאחר דיון בהערכת השווי ובמכלול ההנחות שבבסיסה, החליט דירקטוריון מגדל אחזקות להעמיד את שווי ההשקעה של מגדל אחזקות בספריה על הטווח העליון של ההערכה האמורה ולרשום את ההשקעה על בסיס שווי הבנק של כ-11.7 מיליארד ש"ח. השלכת הרישום האמורה היתה הפחתה של ערך ההשקעה הרשום בספרי מגדל אחזקות בשנת 2002 בסכום של כ-50 מיליון ש"ח. שווי השוק של המניות לתאריך הדוחות הכספיים הסתכם בסך 719 מיליוני ש"ח.

ב. קיימות תביעות ובקשות להגשת תביעות ייצוגיות נגד קבוצת מגדל, הקשורות בעיקר לעסקי הביטוח של קבוצת מגדל, בנושאי חישובי פרמיה, משיכת דמי ניהול ותשלום עמלות בקשר עם ביטוח חיים קבוצתי. לגבי מרבית התביעות והבקשות הנ"ל, להערכת הנהלת מגדל, ובהתבסס על יעוץ משפטי שקיבלה, לא ניתן לאמוד את היקף החשיפה ואף לא את סיכויי התובענות ולפיכך לא נכללו הפרשות בגין הליכים כאמור. להרחבה בעניין הליכים אלה - ראה הדוחות הכספיים של מגדל אחזקות.

8. החברה לישראל בע"מ

ההשקעות העיקריות של החברה לישראל כוללות השקעות בבתי זיקוק לנפט בע"מ (בז"ן) ובכימיקלים לישראל בע"מ (כ"ל) שלגביהן קיימות אי-וודאויות עיקריות כלהלן:

א. הממשלה החליטה על רפורמה בענף הזיקוק, אשר במסגרתה קיימת החלטה לפצל את בז"ן לשני בתי זיקוק נפרדים בבעלויות נפרדות.

דוחות כספיים

ב. בדצמבר 2002 נחתם הסדר בין ממשלת ישראל, בז"ן והחברה לישראל, בקי"ע התקופה שלאחר תום הזיכיון (18 באוקטובר 2003) שלפיו פועלת בז"ן. עיקרו של ההסדר הוא המשך החזקת בז"ן בנכסים שהחזיקה ערב תום הזיכיון ל-25 שנים עם אופציה להאריך את התקופה ל-25 שנים נוספות.

ביום 5 באוגוסט 2003 הודיעה החברה לישראל לממשלה כי נוכח העובדה שהמשא ומתן עם הממשלה לענין השתתפות החברה לישראל בפיצול לא מוצה, ונוכח המועדים שנקבעו בנספח להסדר, היא החליטה שלא לממש את האופציה שהוקנתה לה בנספח ג' להסדר, להשתתף בפיצול בז"ן לשני בתי זיקוק נפרדים ולפיכך תחולנה בענין זה הוראות סעיף 4 לאותו נספח, לפיהן החברה לישראל תמכור לממשלה או למי שהממשלה תורה, את כל מניות בז"ן שבבעלות החברה לישראל בתוך 30 יום, במחיר המהווה ממוצע בין שתי הערכות השווי הכוללות של בז"ן וזאת בכפוף להתאמות כספיות מסוימות.

יחד עם זאת החברה לישראל תהא נכונה להמשיך את המשא ומתן עם הממשלה לענין השתתפות החברה לישראל בפיצול.

הממשלה רשאית להורות על דחיית ביצוע עסקת המכר לתקופה נוספת שלא תעלה על שנתיים מיום 6 ביוני 2003. החברה לישראל הבהירה כי בשלב זה אין לדעת אם העיסקה תצא לפועל, בשים לב, בין היתר, לנושאים הבאים:

1. תוצאות ההכרעה המשפטית בעתירה שהוגשה על ידי התנועה למען איכות השלטון בישראל.
2. הצורך באישורים שלפי עמדת הממשלה (עליה חולקת החברה לישראל) נדרשים לפי דין, לרבות פטור ממכרז.
3. תוצאות המשא ומתן (אם וככל שייערך) עם הממשלה בכל הנוגע לדבר השתתפותה של החברה לישראל בפיצול בז"ן לשני בתי זיקוק נפרדים, האחד במפרץ חיפה והאחר באשדוד.

ביום 15 בספטמבר 2003 קיבלה הממשלה את ההחלטה הבאה: "בהמשך להחלטות הממשלה מיום 22 באוגוסט 1999 ומיום 25 בנובמבר 2002, להחלטת ועדת שרים לענייני הפרטה מיום 20 באוקטובר 2001, ולהסכם שנחתם בין המדינה לבין החברה לישראל מיום 2 בדצמבר 2002, אשר טרם קיבל את כל האישורים הנדרשים, לקדם את פיצול בתי הזיקוק ואת הפרטתם".

להערכת בז"ן לכל האמור בבאור זה לעניין ההסדר, אם יוחלט ליישמו ואכן ייושם, תהיה השפעה מהותית על בז"ן, אך בשלב זה אין באפשרות בז"ן להעריך ולכמת את השפעתו על מצבה הכספית של בז"ן.

הנהלת החברה לישראל מאמצת את הערכות בז"ן.

- ג. קיימות תביעות נגד חברות מאוחדות של כי"ל בנושאים של נזקי גוף, נזקי אקולוגיה, הגבלים עסקיים והשימוש בפטנטים ובזכויות יוצרים. כמו כן מתנהלות נגד חברות כאמור חקירות בחו"ל בנושא הגבלים עסקיים.
- לאמור לעיל עשויה להיות השפעה מהותית על מצבה הכספית של החברה לישראל, אשר לא ניתן להעריכה.
- להרחבה בעניין הליכים אלה ראה הדוחות הכספיים של החברה לישראל בע"מ.

9. יישום הוראות המפקח בדבר מכשירים נגזרים ופעילויות גידור

א. ביום 17 בינואר 2000 פרסם המפקח על הבנקים בחוזר מספר ח-06-1992 את הוראותיו בדבר "חשבונאות מכשירים נגזרים ופעילויות גידור" (להלן - החוזר), אשר תחילתו בדוחות הכספיים של התאגידים הבנקאיים לרבעון המסתיים ביום 31 במרס 2002. ההוראות שנקבעו בחוזר התבססו על הכללים שנקבעו בארה"ב בתקן חשבונאות מספר 133. בחוזר נקבעו כללי החשבונאות והדיווח לגבי

דוחות כספיים

מכשירים נגזרים, לרבות מכשירים נגזרים מסוימים המשובצים (embedded) בחוזים אחרים (להלן מכונים ביחד נגזרים) ולגבי פעילויות גידור.

- ב. בחודש יוני 2000 פרסם ה-FASB את התקן של כללי חשבונאות מספר 138 המתקן את הכללים שנקבעו בתקן מספר 133 לגבי מדידה וגילוי על מכשירים נגזרים ופעילויות גידור. כדי להתאים את הוראות החוזר לכללים החשבונאיים, כפי שתוקנו בתקן מס' 138 בארה"ב, המפקח על הבנקים פרסם ביום 1 בינואר 2001 את חוזר מספר ח-06-2018.
- ג. ביום 18 בפברואר 2002 פרסם חוזר מספר ח-06-2070 הדוחה את מועד התחילה של הוראת הנגזרים בשנה.
- ד. החל מיום 1 בינואר 2003 קבוצת בנק לאומי מיישמת את הוראות המפקח בדבר מכשירים נגזרים ופעילויות גידור. כתוצאה מיישום ההוראות נרשמו התאמות מעבר, המשפיעות על המצב הכספי של הבנק ליום 1 בינואר 2003 כמפורט להלן:
- הקטנת הרווח הנקי לשנת 2003: 9 מיליוני ש"ח;
- הקטנה של מרכיב רווח כולל אחר בהון העצמי: 3 מיליוני ש"ח;
- גידול בנכסים הנובע ממכשירים נגזרים: 374 מיליוני ש"ח;
- גידול בהתחייבויות הנובע ממכשירים נגזרים: 386 מיליוני ש"ח;
- ה. קבוצת בנק לאומי חשופה לשינויים בשווי ההוגן שניתן ליחס אותם לשינויים בשער ריבית העוגן במט"ח – (ריבית הליבור). כחלק מהאסטרטגיה הכוללת של הבנק לניהול רמת החשיפה לסיכון של הריבית הבנק משתמש בנגזרים במט"ח להחלפת ריבית קבועה בריבית משתנה. לבנק יש נגזרים מיועדים וכשירים כגידורי שווי הוגן.
- ו. אם נגזר אינו מיועד ליחס גידור כשיר, הנגזר נרשם לפי שווי הוגן ושינויים בשווי ההוגן נרשמים באופן שוטף בדוח רווח והפסד.
- קבוצת בנק לאומי מבצעת פעילות בסוגי הנגזרים הבאים: עיסקאות עתידיות ואופציות על נכסי בסיס של ריבית, מטבע, מניות סחורות ואחרים.
- הפעילות בנגזרים מבוצעת:
1. נגזרים מיועדים ליחסי גידור.
 2. כחלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק אשר לא יועדו ליחסי גידור – ניהול ALM.
 3. עיסקאות תווך באחריות בין הבנקים/ברוקרים לבין הלקוחות.
- ז. ייתכן וקבוצת בנק לאומי תתקשר בחוזה שבפני עצמו אינו מכשיר נגזר אך הוא מכיל נגזר משובץ. לגבי כל חוזה, הבנק מעריך האם המאפיינים הכלכליים של הנגזר המשובץ קשורים באופן ברור והדוק לאלה של החוזה המארח וקובע האם מכשיר נפרד עם אותם תנאים כשל המכשיר המשובץ היה מקיים את ההגדרה של מכשיר נגזר.
- כאשר נקבע שהנגזר המשובץ בעל מאפיינים כלכליים שאינם קשורים באופן ברור והדוק למאפיינים הכלכליים של החוזה המארח, וכן שמכשיר נפרד עם אותם תנאים היה כשיר כמכשיר נגזר, הנגזר המשובץ מופרד מהחוזה המארח ומטופל כנגזר בפני עצמו. נגזר משובץ שהופרד מוצג במאזן יחד עם החוזה המארח, כאשר הנגזר המשובץ נמדד לפי שווי הוגן ושינויים בשווי ההוגן מדווחים באופן שוטף בדוח רווח והפסד.
- ח. קבוצת בנק לאומי מתעדת בכתב את כל יחסי הגידור בין מכשירים מגדרים לבין פריטים מגודרים ואת המטרה ואסטרטגיה של ניהול הסיכונים באמצעות יצירת עיסקאות הגידור השונות.

דוחות כספיים

התיעוד כולל זיהוי ספציפי של הנכס, ההתחייבות, ההתקשרות האיתנה אשר יועדו כפריט מגודר וציון של האופן שבו המכשיר המגדר צפוי לגדר את הסיכונים הקשורים בפריט המגודר. הבנק מעריך את האפקטיביות של יחסי הגידור הן בתחילת הגידור והן על בסיס מתמשך בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים שלו.

ט. קבוצת בנק לאומי מפסיקה חשבונאות גידור כאשר:

- א. נקבע שהנגזר אינו אפקטיבי עוד בקיזוז השינויים בשווי ההוגן.
 - ב. נגזר פוקע, נמכר, מבוטל או ממומש.
 - ג. הנגזר מפסיק להיות מיועד כמכשיר מגדר, כיוון שקרוב לודאי שהעסקה החזויה לא תתבצע.
 - ד. התקשרות איתנה מגודרת אינה מקיימת עוד את ההגדרה של התקשרות איתנה.
 - ה. ההנהלה מבטלת את הייעוד של הנגזר כמכשיר מגדר.
- כאשר חשבונאות גידור מופסקת כיוון שנקבע שהנגזר אינו כשיר עוד כגידור שווי הוגן אפקטיבי, הנגזר ימשיך להרשם במאזן לפי שווי ההוגן אך הנכס או ההתחייבות המגודרים לא יותאמו עוד בגין שינויים בשווי ההוגן. כאשר חשבונאות גידור מופסקת כיוון שהפריט המגודר אינו מקיים עוד את ההגדרה של התקשרות איתנה, הנגזר ימשיך להירשם במאזן לפי שווי ההוגן, וכל נכס או התחייבות שנרשמו בהתאם להכרה של ההתקשרות האיתנה ייגרעו מהמאזן ויוכרו כרווח או כהפסד בדוח רווח והפסד לתקופה השוטפת.
- י. קבוצת בנק לאומי מייעדת נגזרים מסוימים כגידורי שווי הוגן. השינוי בשווי ההוגן של נגזרים, המגדרים חשיפה לשינוי בשווי הוגן של נכס, התחייבות או התקשרות איתנה מוכר באופן שוטף בדוח רווח והפסד כמו גם השינוי בשווי ההוגן של הפריט המגודר שניתן לייחס אותו לסיכון המגודר.
- בתקופה ינואר – ספטמבר של 2003 נרשם רווח בסך של 18 מיליון ש"ח (כ-7 מיליון ש"ח השפעה מצטברת ליום 31 בדצמבר 2002) בגין חוסר אפקטיביות הקשורה לגידורי שווי הוגן בסעיף - חלק ג' בפרוט הרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים, בסעיף חלק לא אפקטיבי ביחסי גידור.

10. החל מיום 1 בינואר 2003 מיישמת קבוצת בנק לאומי את תקן חשבונאות מס' 14 "דיווח כספי לתקופות ביניים". התקן קובע את הכללים החשבונאיים להכרה ולמדדה בדוחות כספיים ביניים באופן שיהיו זהים לאלה אשר יושמו בדוחות הכספיים השנתיים.
- בעקבות יישום התקן כאמור לעיל, הבנק אינו פורס מרכיבים שונים של עלויות שכר כפי שנהג בדוחות הכספיים הביניים בעבר.
- ההשפעה על התקופה מינואר עד ספטמבר של 2002, לו יושם תקן 14 לאותה תקופה, היתה הגדלת סעיף משכורות והוצאות נלוות בסך כ-39 מיליון ש"ח והקטנת הרווח הנקי בכ-21 מיליון ש"ח. ההשפעה על הרביע השלישי 2002 הקטנת ההוצאות בסך 21 מיליון ש"ח והגדלת הרווח הנקי בסך 11 מיליון ש"ח.
11. בהתאם להוראת המפקח על הבנקים מיולי 2003 אשראי ללקוח מסויים שסווג בענף התקשורת סווג במאזן כהשקעה במניות בתיק הזמין למכירה במקום אשראי לציבור.

12. יישום עתידי של תקני חשבונאות

בחודש יוני 2000 פירסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מס' 6 המחייב "גילוי ההשפעה של תקני חשבונאות חדשים בתקופה שלפני יישומם".

דוחות כספיים

א. בחודש אוקטובר 2001 פורסם תקן חשבונאות מס' 12 - הפסקת ההתאמה של הדוחות הכספיים החל מיום 1 בינואר 2003. בהתאם לתקן 17 של המוסד לתקינה בחשבונאות תופסק ההתאמה לאינפלציה של הדוחות הכספיים החל מיום 1 בינואר 2004, לפיכך עד ליום 31 בדצמבר 2003 ימשיך הבנק לערוך דוחות מותאמים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים על בסיס הכללים של גילויי הדעת הקיימים של לשכת רואי החשבון בישראל. מידת ההשפעה של התקן על הדוחות הכספיים של הבנק תלויה בשיעור האינפלציה, הרכב הנכסים ומקורות המימון של הבנק.

ב. באוקטובר 2001 פורסם תקן חשבונאות מס' 13 הן בהשפעת השינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ. התקן קובע את הטיפול החשבונאי בעיסקאות במטבע חוץ ובתרגום דוחות כספיים של חברות מוחזקות עם פעילות חוץ לארץ. כמו כן התקן קובע כללים כיצד יש לקבוע אם מדובר בזרוע ארוכה או ביחידה אוטונומית וכיצד יש לתרגם דוחות כספיים של החברות המוחזקות הנ"ל. בהתאם לתקן 17 של המוסד לתקינה החשבונאית, התקן החדש יחול על דוחות כספיים לתקופות שלאחר 31 בדצמבר 2003. לאור הוראת המפקח כי השלוחות הבנקאיות בחו"ל תמשכנה להיות מסווגות כזרוע ארוכה וסיווג של שלוחה חדשה בחו"ל כיחידה אוטונומית יהיה מותנה בקבלת אישור המפקח על הבנקים, להערכת הבנק ההשפעה האפשרית של יישום התקן החדש על המצב הכספי ועל התוצאות הכספיות אינה מהותית.

13. אירוע לאחר תאריך המאזן

בחודש נובמבר 2003 אישר הדירקטוריון אפשרות נוספת לפרישה מרצון עד 15 בדצמבר 2003 לעובדים שהבנק פנה אליהם בעבר, וזאת על בסיס העקרונות של מבצע הפרישה מרצון שהיה בשנת 2003. ההצעה לפרישה מרצון הנה לעובדים בעלי ותק של 28 שנות עבודה ומעלה ולנשים מעל גיל 60. ההצעה כוללת פיצויים מוגדלים, מענקי פרישה ופנסיה מוגדלת.

דוחות כספיים

רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים (על בסיס מאוחד) מותאם להשפעת האינפלציה לפי מדד ספטמבר 2003 (בלתי מבוקר)

לתשעה חודשים שנתיימו		לשלושה חודשים שנתיימו		
ביום 30 בספטמבר		ביום 30 בספטמבר		
2002	2003	2002	2003	(במיליוני ש"ח)
א. בגין נכסים (א)				
6,633	6,711	3,844	5,939	מאשראי לציבור
90	(25)	37	49	מאשראי לממשלות
(133)	508	119	280	מפיקדונות בבנק ישראל וממזומנים
918	41	185	574	מפיקדונות בבנקים
1,562	503	721	1,478	מאגרות חוב
9,070	7,738	4,906	8,320	סך הכל בגין נכסים
ב. בגין התחייבויות (א)				
(4,804)	(4,834)	(3,379)	(6,331)	על פיקדונות הציבור
(52)	(68)	(59)	(66)	על פיקדונות מממשלות
7	(17)	(3)	(6)	על פיקדונות מבנק ישראל
(331)	(70)	(74)	(121)	על פיקדונות מבנקים
(442)	(167)	(235)	(260)	על אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
(5,622)	(5,156)	(3,750)	(6,784)	סך הכל בגין התחייבויות
ג. בגין מכשירים פיננסיים נגזרים (ב) (ג)				
-	18	-	(1)	חלק לא אפקטיבי ביחסי הגידור
-	1,243	-	(110)	הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים ALM
-	10	-	7	הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים אחרים
-	1,271	-	(104)	סך הכל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ופעילויות גידור
60	-	24	-	עמלות מעסקאות תיווך באחריות
(111)	-	246	-	הכנסות מימון מעסקאות אחרות
(94)	-	(165)	-	הוצאות מימון מעסקאות אחרות
(145)	-	105	-	סך הכל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
ד. אחר				
181	182	64	63	עמלות מעסקי מימון
117	100	4	32	רווחים ממכירת אגרות חוב זמינות למכירה, נטו
				רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות
(107)	267	12	14	לשווי הוגן של אגרות חוב למסחר, נטו
318 (ה)	100	93 (ה)	140	הכנסות מימון אחרות (ד)
(145)	43	(31)	(128)	הוצאות מימון אחרות
364	692	142	121	סך הכל אחר
3,667	4,545	1,403	1,553	סך כל הרווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
ה. פירוט ההשפעה נטו של מכשירים נגזרים מגדרים				
על הרווח מפעולות מימון				
-	(298)	-	18	הכנסות מימון בגין נכסים
-	388	-	(3)	הוצאות מימון בגין התחייבויות

(א) כולל עיסקאות גידור.

(ב) למעט עיסקאות גידור.

(ג) לאור יישום הוראות המפקח על הבנקים החל מ-1 בינואר 2003 כמפורט בבאור 9 לעיל, הנתונים בסעיפים אלו בתשעת החודשים הראשונים וברביעי השלישי של 2003 אינם ברי השוואה לנתוני 2002 בהתאמה.

(ד) מזה 110 מיליון ש"ח הכנסות בגין גביית ריבית מחובות בעייתיים בתשעת החודשים הראשונים של 2003 (ב-107 מיליון ש"ח).

(ה) סווג מחדש.

במקרים בהם השיעור של הכנסות (הוצאות) מימון היה נמוך משיעור העלייה במדד המחירים לצרכן מוצגות לעיל (הוצאות) בגין נכסים והכנסות בגין התחייבויות.

דוחות כספיים

הפרשה לחובות מסופקים (על בסיס מאוחד) מותאם להשפעת האינפלציה לפי מודד ספטמבר 2003 (בלתי מבוקר)

לשלושה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר					
2002			2003		
סך הכל	הפרשה נוספת (ב)	הפרשה ספציפית (א)	סך הכל	הפרשה נוספת (ב)	הפרשה ספציפית (א)
(במיליוני ש"ח)					
5,856	1,028	4,828	7,239	1,065	6,174
695	74	621	483	(9)	492
(75)	(4)	(71)	(89)	8	(97)
(5)	-	(5)	(7)	-	(7)
615	70	545	387	(1)	388
(93)	-	(93)	(167)	-	(167)
(12)	-	(12)	123	-	123 (ג)
6,366	1,098	5,268	7,582	1,064	6,518
184	152	32	203	181	22

לתשעה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר					
2002			2003		
סך הכל	הפרשה נוספת (ב)	הפרשה ספציפית (א)	סך הכל	הפרשה נוספת (ב)	הפרשה ספציפית (א)
(במיליוני ש"ח)					
5,674	1,038	4,636	6,853	1,089	5,764
1,742	95	1,647	1,666	22	1,644
(425)	(35)	(390)	(374)	(47)	(327)
(15)	-	(15)	(25)	-	(25)
1,302	60	1,242	1,267	(25)	1,292
(423)	-	(423)	(397)	-	(397)
(187)	-	(187)	(141)	-	(141) (ג)
6,366	1,098	5,268	7,582	1,064	6,518
184	152	32	203	181	22

- (א) לא כולל הפרשה בגין ריבית על חובות מסופקים לאחר שהחובות נקבעו כמסופקים. בהלוואות שלגביהן נערכה הפרשה לפי עומק הפיגור, לא כולל הפרשה לריבית בגין החוב שבפיגור.
- (ב) כולל הפרשה כללית ומיוחדת לחובות מסופקים.
- (ג) כולל הפרשה שהועברה לסעיף ניירות ערך ראה גם באור 11.

דוחות כספיים

דוח על נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה (על בסיס מאוחד) (א) (המשך) ליום 30 בספטמבר 2002 (בלתי מבוקר) מותאם להשפעת האינפלציה לפי מדד ספטמבר 2003

סך הכל	פריטים		מטבע חוץ (ב)			מטבע ישראלי		
	שאינם כספיים	במטבעות אחרים	צמוד למדד		לא צמוד			
			בדולרים	של ארה"ב	המחירים לצרכן	המחירים לצרכן		
								(במיליוני ש"ח)
נכסים								
23,136	-	1,674	2,394	7,211	691	11,166	מזומנים ופיקדונות בבנקים	
36,775	1,493	778	736	21,617	5,182	6,969	ניירות ערך	
172,851	-	9,949	3,464	54,843	54,583	50,012	אשראי לציבור (ג)	
1,514	-	-	39	1,290	185	-	אשראי לממשלות	
1,403	1,391	-	-	-	12	-	השקעות בחברות כלולות	
2,518	2,518	-	-	-	-	-	בניינים וציוד	
5,797	681	514	450	1,861	84	2,207	נכסים אחרים	
243,994	6,083	12,915	7,083	86,822	60,737	70,354	סך כל הנכסים	
-	-	(130)	(79)	209	-	-	מזה: עיסקאות גידור	
התחייבויות								
203,140	-	6,528	13,787	68,730	42,301	71,794	פיקדונות הציבור	
5,078	-	911	281	1,118	1,089	1,679	פיקדונות מבנקים	
3,335	-	1	-	796	1,765	773	פיקדונות מממשלות	
							אגרות חוב, שטרי התחייבות	
10,836	-	-	-	4,288	6,423	125	וכתבי התחייבות נדחים	
8,025	814	583	436	2,596	1,930	1,666	התחייבויות אחרות	
230,414	814	8,023	14,504	77,528	53,508	76,037	סך כל ההתחייבויות	
13,580	5,269	4,892	(7,421)	9,294	7,229	(5,683)	הפרש	
							עיסקאות אחרות:	
-	-	(4,681)	7,650	(9,667)	(975)	7,673	עיסקאות עתידיות, נטו	
-	-	(27)	119	(185)	(1)	94	אופציות בכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)	
-	-	17	(163)	12	-	134	אופציות מחוץ לכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)	
13,580	5,269	201	185	(546)	6,253	2,218	סך הכל כללי	
-	-	(42)	73	(67)	(2)	38	אופציות בכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)	
-	-	123	(609)	234	(1)	253	אופציות מחוץ לכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)	

(א) כולל השפעת עיסקאות גידור.

(ב) כולל צמודים למטבע חוץ.

(ג) ההפרשה הכללית והנוספת לחובות מסופקים נוכח באופן יחסי מבסיסי הצמדה השונים בסעיף זה.

דוחות כספיים

דוח על נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה (על בסיס מאוחד) (א) (המשך) ליום 31 בדצמבר 2002 (מבוקר) מותאם להשפעת האינפלציה לפי מדד ספטמבר 2003

		מטבע חוץ (ב)			מטבע ישראלי		
		פריטים			צמוד למדד		
		שאינם	במטבעות	בדולרים	המחירים	לא צמוד	
סך הכל	כספיים	אחרים	באירו	של ארה"ב	לצרכן		
(במיליוני ש"ח)							
נכסים							
23,867	-	1,726	3,365	7,736	673	10,367	מזומנים ופיקדונות בבנקים
36,289	998	635	909	21,835	4,974	6,938	ניירות ערך
172,452	-	10,299	3,604	52,958	55,256	50,335	אשראי לציבור (ג)
1,431	-	-	29	1,200	202	-	אשראי לממשלות
1,355	1,344	-	-	-	11	-	השקעות בחברות כלולות
2,562	2,562	-	-	-	-	-	בניינים וציוד
6,544	674	570	917	2,017	81	2,285	נכסים אחרים
244,500	5,578	13,230	8,824	85,746	61,197	69,925	סך כל הנכסים
-	-	(118)	(80)	198	-	-	מזה: עיסקאות גידור
התחייבויות							
205,826	-	6,975	14,235	66,909	43,193	74,514	פיקדונות הציבור
3,686	-	725	327	1,024	1,102	508	פיקדונות מבנקים
2,944	-	5	19	745	1,638	537	פיקדונות מממשלות
אגרות חוב, שטרי התחייבות							
10,267	-	-	-	3,554	6,595	118	וכתבי התחייבות נדחים
8,162	815	777	634	2,156	2,216	1,564	התחייבויות אחרות
230,885	815	8,482	15,215	74,388	54,744	77,241	סך כל ההתחייבויות
13,615	4,763	4,748	(6,391)	11,358	6,453	(7,316)	הפרש
עיסקאות אחרות:							
-	-	(4,525)	6,500	(10,343)	(686)	9,054	עיסקאות עתידיות, נטו
-	-	92	(136)	(441)	(1)	486	אופציות בכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)
-	-	38	(11)	(50)	(3)	26	אופציות מחוץ לכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)
13,615	4,763	353	(38)	524	5,763	2,250	סך הכל כללי
-	-	78	(104)	(459)	(2)	487	אופציות בכסף, נטו (ערך נקוב מהווה)
-	-	189	(85)	23	(29)	(98)	אופציות מחוץ לכסף, נטו (ערך נקוב מהווה)

(א) כולל השפעת עיסקאות גידור.

(ב) כולל צמודים למטבע חוץ.

(ג) ההפרשה הכללית והנוספת לחובות מסופקים נוכח באופן יחסי מבסיסי הצמדה השונים בסעיף זה.

דוחות כספיים

מגזרי פעילות מותאם להשפעת האינפלציה לפי מדד ספטמבר 2003

לשלושה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר 2003 (בלתי מבוקר)									
סך הכל מאוחד	סכומים שלא הוקצו והתאמות (א)			בנקאות			בנקאות		
	הוקצו	שוק ההון	קרטיסי אשראי	משכנתאות	בניה	פרטית	בנקאות	בנקאות	עיסקית ובינלאומית
1,553	163	10	(1)	86	110	88	229	561	307
רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים									
הכנסות תפעוליות ואחרות:									
731	(87)	243	128	33	13	73	58	228	42
-	(1)	(161)	(24)	(4)	2	23	23	130	12
731	(88)	82	104	29	15	96	81	358	54
2,284	75	92	103	115	125	184	310	919	361
418	40	3	2	20	42	36	73	134	68

לשלושה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר 2002 (בלתי מבוקר)(ב)									
סך הכל מאוחד	סכומים שלא הוקצו והתאמות (א)			בנקאות			בנקאות		
	הוקצו	שוק ההון	קרטיסי אשראי	משכנתאות	בניה	פרטית	בנקאות	בנקאות	עיסקית ובינלאומית
1,403	98	3	(2)	78	88	74	228	535	301
רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים									
הכנסות תפעוליות ואחרות:									
714	(17)	178	114	44	8	53	63	223	48
-	-	(119)	(25)	(3)	1	14	21	104	7
714	(17)	59	89	41	9	67	84	327	55
2,117	81	62	87	119	97	141	312	862	356
113	(113)	(14)	5	44	(21)	13	33	123	43

(א) במגזר זה כלולה כל פעילות הנוסטרו של הבנק, הפעילות של יחידות אחרות כמו אגף אשראים מיוחדים, חדרי עיסקאות וכן סכומי ההתאמה לאינפלציה.

(ב) סווג מחדש.

דוחות כספיים

מגזרי פעילות (המשך) מותאם להשפעת האינפלציה לפי מדד ספטמבר 2003

לתשעה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר 2003 (בלתי מבוקר)										
בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות
עיסקית	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות
ובינלאומית	קמעונאית	מסחרית	רב לאומית	ונדליין	משכנתאות	אשראי	שוק	הוקצו	התאמות (א)	מאוחד
(במיליוני ש"ח)										
רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים										
833	1,642	651	192	299	259	3	20	646	4,545	
הכנסות תפעוליות ואחרות:										
130	673	180	192	29	117	358	651	(7)	2,323	
30	369	66	61	5	(11)	(84)	(432)	(4)	-	
160	1,042	246	253	34	106	274	219	(11)	2,323	
993	2,684	897	445	333	365	277	239	635	6,868	
24	333	82	57	119	87	3	7	202	914	

לתשעה חודשים שנתיימו ביום 30 בספטמבר 2002 (בלתי מבוקר) (ב)										
בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות
עיסקית	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות
ובינלאומית	קמעונאית	מסחרית	רב לאומית	ונדליין	משכנתאות	אשראי	שוק	הוקצו	התאמות (א)	מאוחד
(במיליוני ש"ח)										
רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים										
834	1,526	675	216	237	157	13	-	9	3,667	
הכנסות תפעוליות ואחרות:										
135	658	184	163	25	135	322	667	(77)	2,212	
24	368	80	46	4	(13)	(85)	(430)	6	-	
159	1,026	264	209	29	122	237	237	(71)	2,212	
993	2,552	939	425	266	279	250	237	(62)	5,879	
72	326	108	79	27	67	(8)	(18)	(240)	413	

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר 2002 (מבוקר) (ב)										
בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות
עיסקית	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות	בנקאות
ובינלאומית	קמעונאית	מסחרית	רב לאומית	ונדליין	משכנתאות	אשראי	שוק	הוקצו	התאמות (א)	מאוחד
(במיליוני ש"ח)										
רווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים										
1,100	2,082	880	287	314	254	10	8	169	5,104	
הכנסות תפעוליות ואחרות:										
184	892	244	224	35	177	424	839	(113)	2,906	
36	466	105	64	3	(13)	(108)	(551)	(2)	-	
220	1,358	349	288	38	164	316	288	(115)	2,906	
1,320	3,440	1,229	575	352	418	326	296	54	8,010	
108	440	90	217	59	113	(5)	(28)	(570)	424	

(א) במגזר זה כלולה כל פעילות הנוסטרו של הבנק, הפעילות של יחידות אחרות כמו אגף אשראים מיוחדים, חדרי עיסקאות וכן סכומי ההתאמה לאינפלציה.

(ב) סווג מחדש.